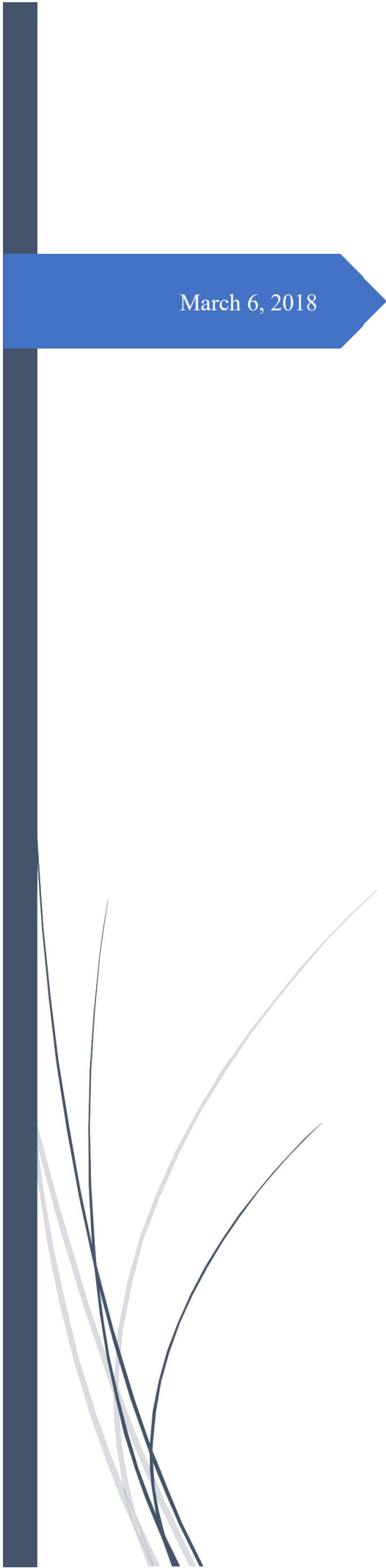

A thick dark blue vertical bar runs down the left side of the page. A blue arrow-shaped banner points to the right from this bar, containing the date. In the bottom left corner, several thin, curved lines in dark blue and light grey sweep upwards and to the right.

March 6, 2018

Countering Radicalisation in Denmark and The Netherlands

*Reviewing counter-radicalisation policies in Denmark and
The Netherlands through Social Movement Theory*

Tommie Vermaat
14107767

Countering Radicalisation in Denmark and The Netherlands

Reviewing counter-radicalisation policies in Denmark and
The Netherlands through Social Movement Theory

The Hague University of Applied Sciences
Faculty of Management & Organisation
European Studies

Bachelor Dissertation

Name: Tommie Vermaat

Student number: 14107767

Class: ES3-3.A

Supervisor: Dr Piotr Perczynski

Date of Completion: March 6, 2018

Executive Summary

This dissertation focusses on counter-radicalisation policies and their effectiveness in Denmark and the Netherlands. Increased terrorism on European soil in the last decade, forced EU member states to implement renewed counter-terrorism and counter-radicalisation measures. The purpose of this study is to find whether social movement theory can explain radicalisation and the connected countering policies. It does so by examining two social movement theory variants: the framing theory and the resource mobilisation theory. The empirical case studies of Denmark and the Netherlands serve to contextualise the theoretical framework used in this dissertation. Qualitative research methods are the main form of data collection, through extensive desk research and expert interviews.

A significant part of literature on radicalism focusses on Islamic extremism and this is reflected in this dissertation. The theoretical core of this dissertation is social movement theory; a study that seeks to explain why social movement occurs. Radical groups are social movements by definition. Countering radicalism and radicalisation is best done at local level. It is therefore that national action programmes leave room for government institutions to implement policies at municipal level. The most notable Danish counter-radicalisation programme was initiated in the city of Aarhus. The model has two characterising elements; an early prevention and an exit programme. The Netherlands programme has a more repressive nature and is labelled the Integrated Approach Jihadism. Reoccurring in both national action programmes is the focus on juvenile radicalisation.

This dissertation concludes that the Danish as well as the Dutch programme contains – to different extents – elements of social movement theory. Whereas the Aarhus model shows more comparison to the framing theory, the approach of the Netherlands appears to have stronger relation to the resource mobilisation theory. Societal inclusion is key in both preventing radicalisation and de-radicalisation efforts. Based on the conducted research, this dissertation offers several recommendations to counter radicalisation. However, since countering radicalism proves to be challenging, the most ideal solution is to prevent radicalisation in the first place.

List of Abbreviations

AIVD	Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
CEP	Counter Extremism Project
CT	Counter-terrorism
DDIS	Danish Defence and Intelligence Service
DF	Dansk Folkeparti
EC	European Commission
EU	European Union
HT	Hizb ut-Tahrir
ICCT	International Centre for Counter-Terrorism
ISIS	Islamic State of Iraq and the Levant
NBC	National Broadcasting Company
NCTV	Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid
PET	Politie's Efterretningsstjeneste
RMT	Resource Mobilisation Theory
RvdK	Raad voor de Kinderbescherming
SMT	Social Movement Theory
SSP	Schools, Social services and Police partnership
UIM	Udlændinge- og Integrationsministeriet
UN	United Nations
UNCTIF	United Nations Counter-Terrorism Implementation Task Force

Table of Contents

Executive Summary	ii
List of Abbreviations.....	iii
Table of Contents	iv
1. Introduction	1
1.1 Research question and sub-questions	2
1.2 Structure	2
1.3 Definitions of key terms	2
1.3.1 Radicalisation	3
1.3.2 De-radicalisation	3
1.3.3 Extremism	4
1.3.4 Terrorism.....	4
1.3.5 Foreign fighters	4
2. Literature Review.....	5
2.1 Social movement theory.....	5
2.1.1 Framing theory	6
2.1.2 Resource mobilisation theory	6
2.2 Summary	8
3. Methodology	9
3.1 Qualitative methods.....	9
3.1.1 Interviews	9
3.1.2 Other sources.....	10
3.2 Quantitative methods.....	10
4. Case Studies	11
4.1 Denmark.....	11
4.1.1 The Aarhus model	12
4.1.2 Minors	14
4.1.3 Summary	14
4.2 The Netherlands	14
4.2.1 The Integrated Approach Jihadism.....	15
4.2.2 Minors	16
4.2.3 Summary	17
5. Discussion.....	18
5.1 Denmark.....	18
5.1.1 The Aarhus model and the framing theory.....	18

5.1.2 The Aarhus model and the resource mobilisation theory	18
5.1.3 Profile and data in Denmark.....	19
5.1.4 Critiques on Danish policies.....	20
5.1.5 Summary	20
5.2 The Netherlands	21
5.2.1 The Integrated Approach Jihadism and the framing theory	21
5.2.2 The Integrated Approach Jihadism and the resource mobilisation theory	22
5.2.3 Profile and data in the Netherlands	22
5.2.4 Critiques on Dutch policies	23
5.2.5 Summary	24
6. Conclusion.....	25
6.1 Social movement theory and radicalisation.....	25
6.2 Reflection in policies.....	26
7. Recommendations	28
7.1 Further research.....	28
7.2 Policy.....	28
References	30
Appendices.....	33
Student Ethics Form.....	33
Aarhus University Professor Interview	35
Informed Consent Form	35
Interview transcript	36
Dirk Lont Interview.....	37
Informed Consent Form	37
Interview transcript	38

1. Introduction

Now that the ISIS caliphate is collapsing, the fear for returning foreign fighters with radical ideologies is increasing in European states. Returnees are considered potential threats to the democracy and rule of law in said states. The 2004 Madrid train bombings marked the beginning of an era of jihadist terrorist attacks on European soil. According to Della Porta and LaFree (2012), the wave of jihadist political violence that followed has led to an increased interest in research on the process of radicalisation (Della Porta & LaFree, 2012, p. 5). However, radicalisation exists in many forms and stems from even more convictions. It is therefore important to stress that the process of radicalisation is not an exclusive Islamist issue; it can be found in every aspect of the political spectrum. Since 2004, twelve major attacks have taken place within the European Union – one of which not related to Islamist extremism. The Norway attacks perpetrated by Anders Breivik on June 22, 2011 are the only non-Islamist terrorist attacks during the last decade. The severity and impact of these attacks illustrates the fact that counter-radicalisation policies should not solely concentrate on Islamist ideologies. However, a considerable amount of the literature on radicalisation focusses on Islamist extremism and this is also reflected in this dissertation.

A report by the UN's Counter-Terrorism Implementation Task Force, shows that already in 2008 over 30 countries had implemented some form of counter-radicalisation programme (UNCTITF, 2008, p. 5). According to Schmid (2013), these programmes can be divided into two categories: (1) individual ideological de-radicalisation, focussed on psychological and religious therapy to achieve a change in ideas, and (2) collective de-radicalisation (Schmid, 2013). Only the first approach falls under the scope of this dissertation, as the second is not being utilised by any of the three covered actors: the European Union (EU), Denmark, and the Netherlands. The EU is not included in the case studies of this dissertation. Rather, it functions as a background actor due to its supranational legislative authorities.

The counter-radicalisation efforts as mentioned above refer to specific policies and programmes that intent to combat radicalisation in its broadest sense (UNCTITF, 2008, p. 5). Sound counter-radicalisation policies are of increasing importance in European states. However, these policies cannot be developed without thorough knowledge of the process prior to radicalism. This process can be explained through different theories. Therefore, this dissertation describes two social movement theory variants; the framing theory, and the resource mobilisation theory (see [Literature Review](#)). The purpose of this dissertation is to find if and how the counter-radicalisation policies of Denmark and the Netherlands relate to social movement theory.

1.1 Research question and sub-questions

For the reasons outlined above, the main research question that this dissertation will attempt to answer, reads as follows:

How is social movement theory reflected in current counter-radicalisation policies in Denmark and the Netherlands, and how effective are these policies?

To answer the above question, the following sub-questions will be looked at:

- What is understood by radicalisation?
- What social movement theory variants can explain the process of radicalisation?
- Which counter-radicalisation policies are currently in place?
 - The case study of Denmark, the Aarhus model,
 - The case study of the Netherlands, the Integrated Approach Jihadism.
- What are the main critiques on the current policies?
 - The case study of Denmark, the Aarhus model,
 - The case study of the Netherlands, the Integrated Approach Jihadism.
- What are the differences and similarities between both policies?
- How is social movement theory reflected in the policies?

1.2 Structure

This dissertation is structured in a way that reflects the research question and sub-questions. The second chapter, the literature review, serves as a theoretical framework. It explains the process of radicalisation through two social movement theory variants: the framing theory, and the resource mobilisation theory. Chapter 4, the case studies, will then describe in detail the national action programmes of Denmark and the Netherlands. The discussion forms the following chapter, and seeks to find an academic foundation for the national action programmes. Finally, based on the research presented in the discussion, the conclusion and recommendations are presented in the closing chapters of this dissertation.

1.3 Definitions of key terms

In order to conduct the required research and remain within the scope as outlined by the research questions, it is important to define some of the key terms utilised throughout this dissertation. With this in mind, the terms ‘radicalisation’, its derivative ‘de-radicalisation’, ‘extremism’, ‘terrorism’

and lastly, ‘foreign fighters’ are defined below. Important to note here is that these definitions are by no means universally accepted.

1.3.1 Radicalisation

To date there has been little agreement in defining the term radicalisation. Consensus among scholars is lacking and the term is often used interchangeably with extremism and terrorism in both policy-writing and literature. Consequently, the three main actors covered in this research all explain the process of radicalisation to their own insights. In 2006, the European Commission’s former Expert Group on Violent Radicalisation proposed the following definition: *‘The phenomenon of people embracing opinions, views and ideas which could lead to acts of terrorism’* (European Commission, 2006). The two case studies Denmark and the Netherlands both follow different but comparable explanations of the term. The Danish Security and Intelligence Service (PET) sees radicalisation as *‘a process by which a person to an increasing extent accepts the use of undemocratic or violent means, including terrorism, in an attempt to reach a specific political/ideological objective’* (PET, 2009). The Netherlands General Intelligence and Security Service (AIVD) defines radicalisation as: *‘The (active) pursuit of and/or support to far-reaching changes in society which may constitute a danger to (the continued existence of) the democratic legal order, which may involve the use of undemocratic methods that may harm the functioning of the democratic legal order’* (AIVD, 2004). All three definitions include some form of acceptance of violent means by the individual in an attempt to change the social structure of society. In the remaining of this dissertation, the term ‘radicalisation’ will be used in its widest sense to refer to all individuals who adopt ideologies that allow for societal change by means of violence.

1.3.2 De-radicalisation

De-radicalisation is often confused with disengagement from certain ideologies. However, according to Schmid (2013), de-radicalisation refers primarily to the ‘cognitive rejection of certain values, attitudes and views’. Therefore, behavioural disengagement is only the first step in the process of de-radicalisation (Schmid, 2013). Additionally, according to Della Porta et LaFree, de-radicalisation implies a reduction in the usage of political violence, or the acceptance of it (Della Porta & LaFree, 2012, p. 5). De-radicalisation efforts are usually directed at individuals who have adopted radical views, with the aim of reintegrating them into society or at least to ensure they disseminate their extremist ideas in a nonviolent way. Moreover, the term should not be confused with counter-radicalisation, which refers policies that combat radicalisation in the broadest sense of the word. Most notably, de-radicalisation is used to refer to policies and programmes aimed at radicalised individuals with the intention of reintegration.

1.3.3 Extremism

Like radicalism, extremism can be regarded as political views far from a moderate or status quo stance. Since extremism is a relational concept, providing a clear-cut definition is challenging. However, according to Backes (2010), extremists are united in their rejections, namely:

1. Pluralism,
2. Orientation towards a common good,
3. Legal order, and
4. Self-determination.

A further distinction between radicalism and extremism can be found in the roots of these ideas. For instance, Schmid argues that radicalism tends to be more openminded than extremism, which leans more towards authoritarianism. He explains this by stating that radicals are not violent per se, and whereas radicals tend to view all human beings as equal, this is not the case for extremists (Schmid, 2014, pp. 11-15).

1.3.4 Terrorism

Despite its common usage, a universally accepted definition for terrorism does not exist. In his much-venerated book *Inside Terrorism*, Bruce Hoffman proposed the following, rather contemporary definition: “*Terrorism is thus violence – or equally important, the threat of violence – used and directed in pursuit of [...] a political aim*” (Hoffman, 2006, pp. 2-3). Hoffman clearly distinguishes two criteria his definition; the practice (or threat) of violent acts, and a political motive behind it. It is important to note that the relationship between radicalism and terrorism is a complex one, and the two are not inseparable. As Alex Schmid stated: “*not every radical becomes a terrorist*” and “*not every terrorist holds radical views*” (Schmid, 2013).

1.3.5 Foreign fighters

Throughout this dissertation, the term foreign fighters will be used to refer to individuals that have for a variety of reasons and with different (ideological) backgrounds joined an armed conflict abroad (ICCT, 2016). The Geneva Academy of International Humanitarian and Human Rights has proposed the following definition: “*a foreign fighter is an individual who leaves his or her country of origin [...] to join a non-state armed group in an armed conflict abroad and who is primarily motivated by ideology, religion and/or kinship*” (Geneva Academy, 2014, p. 6). Moreover, returning foreign fighters, or returnees, are those who go back to the state of which they hold citizenship.

2. Literature Review

The purpose of the literature review is to examine the existing literature regarding the main themes of the research question. As mentioned in the introduction, the policies of Denmark and the Netherlands will be reviewed and their effectiveness will be determined based on their relation to radicalisation theories and on absolute figures regarding radicalised individuals. To these ends, the literature review will elaborate on the following social movement theory variants: the framing theory and the resource mobilisation theory. This section seeks to present these theories in such way that it helps answering the main research question. The following sections describe the two selected social movement theory variants, their characteristics, and their relation to the process of radicalisation.

2.1 Social movement theory

Social Movement Theory (SMT), first introduced in the 1940s, is a study that seeks to clarify why social movement occurs. Dalgaard-Nielsen of the Danish Institute for International Studies states that SMT offers a way of studying violent radicalisation while focussing on the process of political mobilisation (Dalgaard-Nielsen, 2008, p. 3). SMT looks at relations between actors and sees them as rational, and driven by political agendas. Following this theory, radicalisation should be regarded as the outcome of social relations rather than structural strained background factors (Dalgaard-Nielsen, 2008, p. 3). A description of social movements is given by Baylis et al. (2011), who explain it as groups of people with a sense of collective identity, solidarity, and common purpose that usually leads to collective political behaviour (Baylis, Smith, & Owens, 2011, p. 574). Another definition by Teich (2016) is along the same lines: *“a set of opinions and beliefs in a population, which represents preferences for changing some elements of the social structure [...] of a society”* (Teich, 2016, p. 35). The characteristics of both definitions apply to radical Islamic groups; shared values and identities, and a clear attempt to challenge the status quo in society.

However, a shared identity and political goals are not sufficient to recruit new members. People are usually attracted by social movements through a perceived inequality or deprivation, either compared to others or to their own expectations. The current situation in most Western countries – consistently improving economies – can lead to an increased sense of inequality for those who struggle to keep up. Well-known sociologist Karl Polanyi even argued that relative deprivation is more important than absolute deprivation, as it has a larger impact on the perceived quality of life (Griffin, 1988, p. 29). Eventually, relative deprivation can lead to forms of isolation and alienation. This illustrates how radicals can also be of middle-class families – it is the perceived inequality that is key. However,

these strained situations – whether perceived or absolute – need to be presented in such a way that it appeals to potential radicals.

2.1.1 Framing theory

The framing theory is a SMT variant that seeks to explain how messages can be composed in a certain way by social movements to propagate and construct meaning. Dalgaard-Nielsen argues that subordinated environmental conditions need to be framed into activating messages to convince those who are already in (perceived) deprived environments (Dalgaard-Nielsen, 2008, p. 6). In other words, strained environmental conditions need to be framed in a compelling way so that it produces a mass feeling of dissatisfaction for social movements to arise and grow (Teich, 2016, p. 38). Therefore, the framing theory can help clarifying the process of radicalisation. Islamist movements, and ISIS in particular, recruit new members from deprived backgrounds by framing their personal grievances as political and collectivistic Islamist ones. This is seconded by Snow and Byrd (2007), who argue that social movements are not merely carriers of ideas, but rather actors actively engaged in constructing and upholding meaning for both members and outsiders (Snow & Byrd, 2007, pp. 123-124). For mobilisation, it is vital that the movement's view on reality can be connected to the individual. Dalgaard-Nielsen dubbed this as 'frame alignment' – when a similarity arises between an individual's and an organisation's values and interests (Dalgaard-Nielsen, 2008, p. 6). Frame alignment is of vital importance when recruiting new potential radicals, as it creates justifications and mandates for (violent) action. In the words of Snow and Byrd: a culpable opponent is necessary for collective action (Snow & Byrd, 2007, p. 126). The dissertation will now continue to describe the second SMT variant.

2.1.2 Resource mobilisation theory

In their comprehensive study of sociology, Brinkerhoff et al. state that Resource Mobilisation Theory (RMT) concentrates on how movements gather the resources they need to enlarge their constituency. The theory – also known as conflict theory – assumes that conflict, competition, and consequently, deprivation are common. This implies that relative deprivation cannot be the sole reason for social movements to arise – otherwise they would occur constantly. Rather, social movements emerge when individuals who experience deprivation can gather the resources they need to mobilise others effectively (Brinkerhoff, White, Ortega, & Rose, 2011, p. 379). Therefore, resource mobilisation theorists argue that organisation and resources are of more importance than anger or other grievances when it comes to causes of the emergence of social movements. Social networks and meso-level organisations, such as schools or mosques, serve, as Dalgaard-Nielsen describes, to define and

distribute these grievances. The mobilisation of social movements is facilitated by these networks, not by grievances in themselves (Dalgaard-Nielsen, 2008, pp. 4-5). In other words, social movements only provide the organisation of protest, the radical messages are disseminated by other social networks.

Regarding the different types of resources that are available to social movements, Edwards and McCarthy (2004) distinguished five categories:

1. Moral: moral resources include legitimacy, solidarity, and sympathetic support. Of these, legitimacy has received the most analytic attention.
2. Cultural: the category of cultural resources combines conceptual tools and specialised knowledge about accomplishing specific tasks such as organising a protest event or holding a news conference.
3. Social-organisational: these are all the resources that deal with disseminating the message. Examples of social-organisational resources are the recruitment of volunteers or the broadcasting of information through work.
4. Human: this category is more concrete and easier to comprehend than the three resource types discussed before. Human resources include resources like labour, experience, skills, and leadership.
5. Material: material resources are the financial and physical capital; including monetary resources, properties, and supplies. Material resources have received much theoretical attention because they are usually more tangible.

However, the sole fact that these resources are accessible is insufficient to explain the emergence of social movements. In addition to the availability, coordination and strategic effort are necessary. According to Edwards and McCarthy, the individually held resources need to be converted into collective resources in order to use them in collective action (Edwards & McCarthy, 2004, pp. 125-128). Therefore, social movements need to provide some sort of structure to organise the available resources. Additionally, any extremist group will cease to exist without proper activating mechanisms. Wiktorowicz (2004) states that Islamic activism can be seen as one of the most prime examples of activism today, given its large variety of collectivistic actors. Islamic activism mechanisms can be found in prayer groups, cultural societies, non-governmental organisations, political parties, etc. (Wiktorowicz, 2004, p. 5). This widespread mobilisation system, combined with (relative) deprivation is likely to be one of the causes of radicalisation.

RMT well explains how social movements are more common in wealthier states; even the most deprived people in these states will have access to the minimum resources needed for protest. Likewise, the leaders of large social movements are usually well provided with resources, rather than

discontented individuals from lower classes (Brinkerhoff et al., 2011, p. 379). However, the rise of the internet has made resource mobilisation relatively easy, as networks are swiftly formed or joined. Sieckelinck and De Winter stress that the activating role of the internet in the process of radicalisation should not be underestimated. Informal online groups serve not only as biased sources of information, but also as a place where people meet and form virtual communities (Sieckelinck & De Winter, 2015, p. 18).

2.2 Summary

This section has attempted to provide a brief summary of the literature on social movement and radicalisation. The shared values and identity, combined with an endeavour for alteration within societies, makes that extremist Islamic groups should be regarded as social movements. People are usually drawn towards such movements due to some form of deprivation. However, there are different approaches as to why and how these movements continue to exist. The framing theory argues that deprived situations need to be framed in an appealing way to convert those who are already in subordinated environments. On the other hand, resource mobilisation theorists claim that these framed messages alone do not explain the process of radicalisation. They argue that organisation and availability of resources is of vital importance for the continuity of social movements.

3. Methodology

3.1 Qualitative methods

This dissertation applied the qualitative research approach. This implies that the conducted research is largely based on qualitative methods; however, some quantitative data is incorporated. Qualitative research methods can be useful in identifying and characterising both governmental policies and academic theories. Social movement theory forms the theoretical core of this dissertation. The theoretical framework (as put forward in the [Literature Review](#)) is composed through in-depth literature research. The literature review aims to examine whether the process of radicalisation can be explained through SMT. All cited sources in this section are credible, as only academic studies have been used here.

The theoretical perspective is also applied to contextualise the empirical case studies of Denmark and the Netherlands (see [Case Studies](#)). The use of qualitative case studies is a well-established approach in the academic field of social studies. Denmark and the Netherlands were chosen due to their comparability in wealth, size, and culture. A striking difference is the number of foreign fighters per capita in both countries, which is much higher in Denmark than it is in the Netherlands. As mentioned above, the national action programmes of both countries will be examined and their effectiveness will be measured based on absolute figures, and on their relation to SMT. The comparative analysis of national policies allows for an estimation of the effectiveness of said policies, by comparing and contrasting. This section, the case studies, consists of a wider variety of sources: interviews, newspaper articles, video broadcasts, academic papers, governmental policy papers, and policy evaluations. The primary methods of data collection are literature research and expert interviews. Hence, both primary (interviews) and secondary (literature) data are incorporated in this dissertation.

3.1.1 Interviews

For this dissertation, two interviews have been conducted. Whereas semi-structured interviews were the preferred method, a structured interview is part of this dissertation as well because a face-to-face interview was not feasible. Semi-structured interviews consist of set central questions and possible sub-questions. This approach is preferred as it allows for both the interviewer and the interviewee to move to areas that were not initially covered. In their 2003 contribution, McLellan et al. wrote on data preparation and transcription for qualitative in-depth interviews (McLellan, MacQueen, &

Neidig, 2003, pp. 63-65). These proposed methods have been followed and the transcripts of the interviews are included in the appendices (see [Appendices](#)).

The research ethics of researchers and the methods of data collecting need to be considered carefully when conducting interviews. The informed consent form is therefore discussed with all interviewees and can be found in the appendices (see [Appendices](#)). The forms included information regarding the research project, and contained information on the interview itself. Both interviewees were given the option of remaining anonymous. Furthermore, participants were given the choice of conducting the interview through e-mail, Skype or face-to-face. The interviewees were selected on their expert knowledge on national counter-radicalisation efforts. The first interview was held with a professor at Aarhus University, who closely connected to the implementation of the Aarhus model. This interviewee wishes to remain anonymous. Since the professor is based in Denmark, these questions were answered by e-mail. The second interview was conducted with Dirk Lont, who is a senior policy advisor at the Child Care and Protection Board in the Netherlands.

3.1.2 Other sources

As mentioned above, in addition to interviews, other sources of information have used throughout this dissertation. These sources include newspaper articles, video broadcasts, academic papers, governmental policy papers, and policy evaluations. Sources that are published by academic authors or research institutes, and sources from peer-reviewed journals are considered credible. Additionally, documents published by national governments are too regarded to be credible. However, to guarantee the accuracy of this dissertation, the scholarly credibility of newspaper articles and video broadcasts needed to be established. Every non-academic source was critically reviewed and a brief online research was conducted into every author and publisher to ensure reliability.

3.2 Quantitative methods

Quantitative data refers to numerical and statistical data. These data are important to this dissertation. They are, however, collected through qualitative research. Therefore, the statistical data in this research, e.g. the number of foreign fighters, stems from secondary sources such as governments or research institutes. Quantitative data is used to emphasise the magnitude of issues surrounding radicalisation and to illustrate the (in)effectiveness of existing policies. Quantitative research methods have not been applied for this dissertation. This chapter has described the research methods in this study; the following chapter will elaborate on the current counter-radicalisation efforts in Denmark and the Netherlands.

4. Case Studies

In this section, case studies will be presented to illustrate existing counter-radicalisation and counter radicalisation policies in two European states; Denmark and the Netherlands. As such, these case studies act as empirical examples of how SMT, as described in the literature review (see [Literature Review](#)), can be applied to current national policies. The relation of said policies to the SMT variants will be elaborated upon in the discussion (see [Discussion](#)). The following part of this dissertation moves on to describe in greater detail the counter-radicalisation policies in Denmark and the Netherlands.

4.1 Denmark

During the last decade, Islamic extremist ideology has been identified as a serious and imminent threat by the Danish authorities. The country's intelligence service PET (Danish abbreviation for 'Politiets Efterretningstjeneste') found that jihadist groups are increasingly mentioning Syria in their recruiting messages (Braw, 2014, p. 2). According to the Counter Extremism Project (CEP), a total of 135 Danish nationals have left the country to fight in Syria or Iraq as of January 2017 (CEP, 2017, p. 1). However, also within the national borders some groups arose that are openly opposing democracy and focus on altering Danish society.

In late 2011, the group 'Kaldet til Islam' (Danish for 'called to Islam') appealed for boycott of the Danish national elections – to little success, given the turnout of over 87 per cent (Sieckelinck & De Winter, 2015, p. 43). Besides the boycott, the group claimed to have established sharia zones¹ in some parts of Copenhagen. A second extremist group, 'Hizb ut-Tahrir' (HT, Arabic for 'Party of Liberation') is also active in Denmark. Estimates are that Hizb ut Tahrir has about 200 active members and some 1000 sympathizers, but these numbers are uncertain and hard to confirm (Sieckelinck & De Winter, 2015, p. 43). Some members are reported to attend the Grimhøj mosque in the city of Aarhus, a mosque whose board declared its support for ISIS back in September 2014 (CEP, 2017, pp. 1-2). Another recent study shows that Denmark has more jihadist fighters in Syria and Iraq per capita than any other EU member state, apart from Belgium (Braw, 2014, p. 2). In contrast to the second case study, the Netherlands, Denmark has experienced several extremist and terrorist incidents; twelve cases in the past decade (CEP, 2017, p. 3).

It is therefore not surprising that Denmark is at the forefront of developing strategies regarding de-radicalisation. The core of Denmark's counter-terrorism (CT) legislation is formed by its two Anti-

¹ Sharia law is an Islamic law, derived from traditional legal interpretations of the Koran.

Terror Packages from 2002 and 2006. The first amended Danish law to prohibit the facility of all forms of terrorism support, the latter was implemented after the Madrid and London terror attacks and criminalised terrorist training activities and enabled better intelligence sharing (CEP, 2017, pp. 4-5). Both were based on the conclusions of a detailed assessment following the 9/11 attacks, judging that the then in place legislation was inadequate and ineffective in combating terrorism (Sieckelinck & De Winter, 2015, p. 43). In March 2015, the most recent reform of CT legislation was implemented. It includes, amongst other things, measures such as revocation of passports and travel bans (ICCT, 2016, pp. 29-31). In collaboration with the Danish Defence and Intelligence Service (DDIS), PET has initiated several programmes that intend to reduce extremism and radicalisation at local level. Most notably, the city of Aarhus initiated a reintegration programme for returning foreign fighters.

4.1.1 The Aarhus model

Recently, Denmark gained attention at international level for adopting a comprehensive and unprecedented method in dealing with returning foreign fighters. Professor Preben Bertelsen, connected to the University of Aarhus, has played a leading role in the creation of the Aarhus model. He clarifies that inclusion should be seen as the main principle of this model for jihadist de-radicalisation (Bertelsen, 2015, pp. 251-252). The state of being included in a social group is therefore at the heart of the Aarhus model. It is unsurprising that this soft-handed approach has led to critiques, particularly in populist spheres, suggesting that the Danish government should take more severe measures regarding homecoming foreign fighters (see [Discussion](#)). The Aarhus counter-radicalisation strategy includes three interconnected elements:

- a) an early prevention programme and an exit programme,
- b) prosecution of radicalised individuals who have committed violent crimes (both in Denmark and in foreign countries), and
- c) deterrence and tackling threats to national security.

It is the first element that characterises the Aarhus model, and distinguishes it from other internationally used models (Bertelsen, 2015, p. 241). Hence, the early prevention and exit programmes are presented below.

The early prevention programme

The Aarhus model consists of two supplementary components; the early prevention and the exit processes. The early prevention focusses mostly on adolescents who are at risk of radicalisation or moving towards violent extremism. The exit programme is one step further down the path and is

directed at radicalised individuals who may commit crimes, based on their extremist ideologies. Both components aim to stop or redirect the process of radicalisation (Bertelsen, 2015, p. 241). In 2016, the Danish Ministry of Immigration, Integration and Housing (UIM, Danish abbreviation for Udlændinge- og Integrationsministeriet) published a national action programme², describing the comprehensive approach taken to combat extremism and radicalisation. Chapter 3 focusses on their prevention model (UIM, 2016, pp. 12-17). Each of the twelve police districts in Denmark regularly organises info-houses, which function as knowledge sharing forums. These meetings between municipalities and SSP³ employees allow attendees to discuss challenges and methods, and to confer about concrete cases of radicalisation (UIM, 2016, pp. 14-15). Hence, the comprehensive effort to prevent extremism and radicalisation consists of a large array of actors, all contributing according to their expertise. The second component of the Aarhus model, besides the early prevention programme, is the exit programme.

The exit programme

Bertelsen, who currently implements the exit programme, emphasises that the aim of the exit programme is to assist individuals who are willing to abandon their violent extremist ideas and return to everyday life in society (Bertelsen, 2015, p. 245). Before participating in the exit programme, all returning foreign fighters are thoroughly screened. Those who are suspected of having committed any crimes are prosecuted according to the country's penal code, others are given the option of reintegration through the exit programme (Braw, 2014, p. 3). Following the initial screening, an agreement is signed by the returnee, who, in return, will be offered support when searching for housing and employment. Other forms of help such as psychological counselling and medical care are also included in the programme. The Aarhus model also ensures mentor training on how to identify risk factors and promote resiliency and empowerment (Braw, 2014, p. 3). It is important to note that participation in the programme is on a voluntary basis. This implies that engagement in an exit programme is in no way a reduction of a prison sentence (Hemmingsen, 2015, p. 9). All of this is done with regards to a constructive homecoming; societal inclusion by means of a successful exit process.

² The 2016 Danish national action programme is officially labelled 'Preventing and Countering Extremism and Radicalisation', and can be found at: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/docs/preventing_countering_extremism_radicalisation.pdf

³ SSP networks are partnerships between schools, social services and police districts.

4.1.2 Minors

The task of preventing extremism and radicalisation among children and adolescents lies primarily at the so-called SSP partnerships between schools, social services and police districts. Here, radicalisation is regarded as a risk behaviour just as other types of behaviour that may result in delinquency. Accordingly, some of the same instruments and methods used in crime prevention are also suited in radicalisation prevention efforts. In addition, selected SSP employees are trained in radicalisation, which enables them to recognise extremist situations and to intervene if someone shows signs of radicalisation (UIM, 2016, p. 13). According to Simsek, a council member in Aarhus, schools have the unique ability to affect children (The Local, 2015). Therefore, children in fourth and fifth grade will be taught about extremism and radicalisation. There is scholarly consensus that group identification plays a large role in the lives of children and adolescents, and that it serves as an instrument for self-development. In particular social media functions as a meeting place for these adolescents. Here, they can not only find their favoured information without refutations, but they also feel ideologically and emotionally supported (Sieckelinck & De Winter, 2015, p. 6). According to Lont, a powerful way to combat radicalisation through social media is to provide a strong, fact-based counter-narrative – both online and offline (Lont, 2018).

4.1.3 Summary

Compared to other European states, Denmark has had severe challenges regarding extremism. Consequently, its government invested in several counter-radicalisation initiatives, of which the Aarhus model is the most notable. The programme is considered to be lenient towards returnees and is characterised by its attention to reintegration into society through the exit programme. Additionally, an early prevention programme focusses on combating radicalisation at young age, particularly through inclusion. The responsibility of this lies with the Ministry of Immigration, Integration and Housing, the Danish Security and Intelligence Service, and the PSS partnerships. They work together in a multilevel action programme to prevent, redirect and reverse radicalisation. Finally, attention is paid to the prevention of online radicalisation. So far, this chapter has focussed on CT legislation and programmes in Denmark. What follows is a description of counter-radicalisation policies in the Netherlands.

4.2 The Netherlands

In the Netherlands, extremism in general, and jihadism in particular, is considered a threat to the national security and democracy. Therefore, an action programme was developed and implemented

in 2014, led by the National Coordinator for Security and Counterterrorism (hereinafter NCTV; Dutch abbreviation for ‘Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid’). The programme is labelled ‘Integrated Approach Jihadism’ and recommends a close collaboration of several government institutes. The programme has a tripartite plan; to protect the democracy and the rule of law, opposing the jihadist movement, and to eradicate the breeding ground for radicalisation (NCTV, 2014).

4.2.1 The Integrated Approach Jihadism

The Dutch government identifies four different stages in the radicalisation process, which is reflected in the beforementioned action programme. These four stages, in ascending order, are:

1. Susceptibility; the individual is likely or liable to be influenced by radicals or radical ideas.
2. Scouting; the individual is actively searching for information regarding radical or extremist groups and ideologies.
3. Membership; the individual considers to be part of a radical group or movement. Radical ideas are further developed and the acceptance of violence is increasing.
4. Action; preparation or execution of violent acts (NCTV, 2014).

However, the NCTV acknowledges that the process of radicalisation rarely follows the exact lines of these stages. Therefore, these stages should be regarded as an effort to structure a complex reality. Following a study by Feddes et al., the NCTV also distinguishes three levels of so-called ‘trigger events’ (Feddes, Nickolson, & Doosje, 2015). These trigger events are defined as concrete events that demonstrably (further) affect the radicalisation process. Trigger events can occur at three different levels: at micro or personal level, at meso or group level, and at macro or global level (Feddes et al., 2015, p. 14).

Concerning the abovementioned stages, Arjan de Wolf, leading expert in the national field of radicalisation, emphasises that intervention should take place as soon as possible. In an interview with HP/De Tijd, he states: *“The susceptibility stage has the largest chances of successful intervention. In the last two stages, the increased isolation leads to a sharp decline in success rates.”* (Smit, 2017, pp. 71-72). Examples of such a measure are the information sessions that are being organised at schools and projects in certain neighbourhoods. Even well-functioning societies as the Danish and Dutch, may de facto have exclusion and a lack of equal opportunities. In combination with populist or anti-immigrant rhetoric, people may feel unwanted and search for identity in less favourable environments (Braw, 2014, p. 2). Societal inclusion is important for individuals of all age categories. However, minors are in particular liable to be influenced when socially excluded.

4.2.2 Minors

Radicalised activism may lead to serious challenges for both society and for individuals, especially for involuntary members, such as children and adolescents from fundamentalist families. It is therefore that the Dutch government is particularly diligent regarding minors. However, it is important to make a distinction between involuntary members of extremist groups, and individuals who radicalised at young age. Minors who have been moved to conflict areas such as Syria or Iraq may be involuntary members of extremist groups, and are often forced to move there by (one of) their parents. This is opposed to minors who have adopted radical views at a young age. First, the involuntary members are described, then the radical adolescents follow below.

According to the NCTV, there is an estimated amount of 80 Dutch minors in ISIS-controlled areas in Syria and Iraq (NCTV, 2017, p. 6). Half of them moved to Syria or Iraq, the other half was born there. Based on the *jus sanguinis* principle⁴, children born of Dutch citizens, even on Syrian or Iraqi soil, still have Dutch citizenship, and are therefore able to travel to Europe relatively easy. Dirk Lont is a senior policy advisor at the Child Care and Protection Board (RvdK, Dutch abbreviation for 'Raad voor de Kinderbescherming'). The RvdK is involved in de-radicalisation policies whenever the development of a child is being jeopardised. In an interview for *EenVandaag*, he urged the Dutch government to take a more proactive stance in their attitude towards children in conflict areas (*EenVandaag*, 2017). In a personal interview his views were further discussed. He states that some of the women and children who reside in war zones against their will, have been able to reach UN refugee camps in the northern parts of Syria. They are allowed leave these camps on the presentation of a passport, which is often not in their possession anymore. Obtaining a new passport is possible at a Dutch consulate in a neighbouring country such as Turkey. However, the Syrian-Turkish border is highly secured and practically closed. Lont emphasises that these individuals are Dutch citizens who are not able use their constitutional right of returning to the Netherlands. The Dutch government should take a proactive approach and come up with creative solutions to get her citizens the right paperwork and guarantee a safe return (Lont, 2018). The RvdK acknowledges the risks these returnees contain. However, a guided homecoming has its advantages. A government-led repatriation allows for mentoring upon return. Additionally, as described above, the NCTV possesses the expertise to effectively de-radicalise these returnees.

Most current European jihadists in Syria and Iraq are relatively young, between the age of 15 and 21 at the moment of traveling. The trend that terrorist suspects in Europe continue to be younger does not surprise Feddes, who has been studying and teaching de-radicalisation processes at the

⁴ *Jus sanguinis* is a principle of national law in which state citizenship is inherited.

University of Amsterdam and the University of Milano/Bicocca since 2011. In an interview with HP/De Tijd he explains that minors are constantly trying to identify themselves and the straightforward answers and extremist views can therefore be experienced as inviting (Smit, 2017, p. 66). This is confirmed by De Wolf, who states that adolescents are more susceptible for radical messages than people who are older. In their search for identity, the distinctive but often simplified ideology put forward by extremist groups can be appealing (Smit, 2017, pp. 67-68).

4.2.3 Summary

In 2014, the renewed action programme to combat Islamist radicalism was implemented in the Netherlands. Like the Aarhus model, it highlights the importance of social inclusion to reduce the risk of radicalisation. The Dutch government has a special focus on preventing juvenile radicalism as it considers adolescents to be particularly vulnerable. However, a much-heard critique is that the government should take a more proactive stance when it comes to citizens residing in conflict areas, especially those who are there involuntarily. An additional advantage of a more proactive approach is that a guided homecoming enables the possibility to mentor the returnees.

5. Discussion

In this section, the policies presented in the previous chapter (see [Case Studies](#)) will be analysed in order to draw conclusions regarding the research question and sub-questions. First, the national action programmes will be compared to the two social movements theory variants, to find whether there is a relation between theory and practice (see [Literature Review](#)). Secondly, absolute figures regarding the number of foreign fighters and other characteristics are presented. This allows for a more quantitative approach in examining the efficiency of the current policies. Following, the main critiques regarding both policies are presented. To conclude, the effectiveness of the national action programmes of Denmark and the Netherlands will be determined.

5.1 Denmark

5.1.1 The Aarhus model and the framing theory

As explained in the literature review, extremist Islamic groups are examples of social movements. Joining such groups, implies at the very least some degree of radicalisation. Reasons to become part of such a social movement can often be traced back to a form of (relative) deprivation. Snow and Byrd (2007) argued that radical groups should be seen as actors that consciously push a political agenda and are actively engaged in producing world views that may be appealing to potential members (Snow & Byrd, 2007, p. 124). According to the Aarhus model, a strong emphasis should be placed on societal inclusion in order to prevent this frame alignment. The principle of inclusion can be described as a meaningful participation in common cultural, social, and societal life (Bertelsen, 2015, p. 242). In the pursuit of increased inclusion, an important role is played by the mentor-mentee relation, which is an essential element in the Aarhus model. The mentor helps in finding inclusion in daily activities and tasks, can point out pitfalls that may lead to relapse, and thirdly, functions as sparring partner in religious or political discussions (Bertelsen, 2015, p. 244). Lastly, the Aarhus team fosters an open dialogue with all Muslim communities in the city, concerning the prevention of radicalisation amongst their members. Altogether, it appears that the Aarhus model has a clear approach in preventing the frame alignment that extremist groups need to continue their existence.

5.1.2 The Aarhus model and the resource mobilisation theory

Central to RMT is the idea that gathering resources is necessary for social movements to emerge and develop. It is plausible that a ban on certain resources will help in preventing radical groups from

growing. Nevertheless, the Danish government has yet to prohibit any of the types of resources mentioned in the literature review (see [Literature Review](#)). Organisations such as Hizb ut-Tahrir are provocative but legal, based on the idea that they are tolerated if they do not explicitly engage in illegal activities. Nevertheless, the organisation remains controversial and in 2006, HT spokesman Fadi Abdullatif was imprisoned for distributing leaflets containing racist propaganda. The sentencing is a clear example of how the Danish state aims to diminish the available human and social-organisational resources. Other examples are the two Anti-Terror Packages that were implemented in 2002 and 2006 respectively (see [Case Studies](#)). It prohibits the facility of all forms of terrorism support and is therefore clearly directed at reducing human and social-organisational resources.

In the Aarhus model, the focus lies on weakening the moral and cultural resources of radical groups. The mentors can question the legitimacy of the ideology in political or religious discussions with their mentees. With providing a sound counter-narrative, the Aarhus team strives to decrease the sympathetic support for organisations such as HT. Furthermore, inclusion will lead to an increased feeling of solidarity with society, and helps potential radicals to abandon their extremist networks. Taking everything into account, it is fair to state that the Aarhus model is to some extent based on the resource mobilisation theory, as it aims to reduce the availability of human, social-organisational, moral, and cultural resources.

5.1.3 Profile and data in Denmark

The phenomenon of radicalisation may be small in numerical terms, its impact on society is significant. According to a 2017 report by CEP, a total of 135 foreign fighters are known to have left Denmark for Syria or Iraq with jihadist motives (CEP, 2017). In total, 62 returned, 27 deceased and 31 are remaining in conflict areas. Nine out of ten foreign fighters are male, and over 50 per cent have a history in crime. Most of them come from Denmark's three largest cities; Copenhagen, Aarhus and Odense (ICCT, 2016, pp. 29-31). When zooming in on the city of Aarhus, the official numbers indicate that in 2012 and 2013, 31 men left for Syria. At least 22 of them have ties to the beforementioned controversial Grimhøj mosque (CEP, 2017).

To compile a profile of Danish participants in radicalisation programmes, Sieckelinck and De Winter (2015) thoroughly analysed ten Danish citizens who are known to be de-radicalised. Four of these ten cases are conducted with former Islamist radicals. All of them have disengaged from their radical ideas and have, arguably, been de-radicalised entirely (Sieckelinck & De Winter, 2015, p. 45). The researches admit that their study is limited, mainly because of the small number of potential interviewees and the unwillingness to participate of other informants. This implies that their research

is in no way generalisable or representative. Nevertheless, in their collected data some patterns did appear that can be indicators for radicalisation (Sieckelinck & De Winter, 2015, p. 47).

Eight out of ten participants indicated that they grew up in a situation where they had to take care of themselves. The fundamental absence of an intimate relation with their parents is the most notable feature across all cases (Sieckelinck & De Winter, 2015, pp. 48-51). The socially impaired family situations led to a shared feeling of insecurity and uncertainty among interviewees. In his 2014 work, Hogg describes the relationship between feelings of uncertainty and belief in extremist systems and behaviours (Hogg, 2014, p. 338). Among scholars there is consensus that uncertainty motivates specific behaviour. Hogg further states that identity issues are often solved by seeking out extremist groups with distinctive and clear-cut ideologies (Hogg, 2014). This is in line with the findings by both Bertelsen, and Sieckelinck and De Winter. Therefore, the presence of dysfunctional family structures can be an indicator for susceptibility to radicalisation.

5.1.4 Critiques on Danish policies

Notwithstanding the international attention and praise, the Aarhus model has received a considerable amount of critique. Due to the emphasis placed on the social aspects, the programme has become known as relatively soft towards returnees. This led to a growth of criticisms, especially after a series of deadly shootings in Copenhagen, in February 2015. The critiques are mostly coming from right-wing political parties. The Danish People's Party (DF, Danish for Dansk Folkeparti) is one of them. Martin Henriksen, member of the Danish Parliament for DF in Greater Copenhagen, is an established critic of the radicalisation policies. In an interview by NBC he argues that the programme sends signals of weakness. He states: “[...] *instead of punishing the so-called holy warriors, they are given all the advantages of a welfare state.*” as he refers to the aid that is available to participants in the Aarhus programme (NBC, 2015). The DF further strives for stricter policies regarding immigration and radicalisation. In an interview conducted for this research, a professor at Aarhus University refutes this by stating that the programme involves hard and demanding social and psychological work. He argued that only from a non-informed perspective one would consider the programme to be soft.

5.1.5 Summary

A theoretical foundation of the Aarhus model can be found in both the framing theory and, to some extent, the resource mobilisation theory. A complete profile for Danish extremists is non-existent. However, small-scale research shows that dysfunctional family structures may influence the liability

to radicalisation. The Aarhus model, combined with an intensive dialogue between city officials and the Grimhøj mosque, appears to be successful. In total, thirty persons are at this moment attached to a mentor of the Aarhus team, and eight are involved in the exit programme. Whereas a total of 31 individuals left Aarhus for Syria, the number of travellers was reduced to just one in 2015 (Sieckelinck & De Winter, 2015, p. 44). Due to increased security measures, such as the intensified control at EU borders, only a limited amount of Danish foreign fighters is expected to return (PET, 2018, p. 2). Nevertheless, in Denmark the percentage of foreign fighters is still relatively high, topping the Netherlands with almost a third. This led to criticism, stemming mostly from right-wing political parties. However, this feeling is not widely shared in the Danish parliament. Taking everything into account, the newly adopted measures in the Aarhus model appear to be effective.

5.2 The Netherlands

5.2.1 The Integrated Approach Jihadism and the framing theory

The previous sections described the relation between Danish counter-radicalisation policies and the two selected SMT variants. This section will focus on Dutch national action programme and its relation to the theories, starting with the framing theory. In order to form alignment between individual and organisational views, recruiting messages need to be framed in a compelling manner. One method that is used in framing, is to create a feeling of involvement. Radical groups are actively constructing their views such a way that violent activism seems justified. As stated above, radicalisation is the process by which a person accepts to an increasing extent the use violence. Lont (2018) argued that people living a relatively wealthy life in western countries, can still feel solidarity towards others in deprived environments in e.g. Syria (Lont, 2018). This explains how the strained situations of in middle eastern countries can be used justify violent acts in Europe.

Colin Mellis developed a ‘supply and demand’ model that provides insight into the process of radicalisation (Mellis, n.d.). The model shows comparison to the framing theory and forms the foundation of current Dutch policies. The demand side is a metaphor for breeding grounds and consists of people in search of identity, often teenagers. On the supply side, radical and extremist ideologies form the answers for the formation of identity. To reduce the breeding grounds, the Dutch government aims to prevent isolation, frustration and feelings of deprivation. It does so by providing perspectives, alternative views, and by creating positive networks with different values (Mellis, n.d.). The elements of relative deprivation and liability for radical messages in the programme seem to find their origin in the framing theory. Therefore, it can be argued that Integrated Approach Jihadism is to some extent based on the framing theory. Thus far, this section described the relation between

the framing theory and counter-radicalisation policies in the Netherlands; the following section will focus on the resource mobilisation theory.

5.2.2 The Integrated Approach Jihadism and the resource mobilisation theory

Repression is one of the main pillars in Dutch policies in combating radicalisation and terrorism. The aforementioned 2014 action programme consists of 38 legal measures that form the core of renewed anti-terrorism legislation in the Netherlands – most of them aimed at reducing the availability of all types of resources available. One of the measures to diminish the human resource, is the revocation of citizenship of those who are considered a threat to national security. Former Minister of Justice and Security, Mr. Blok, used this option in September 2017 when the nationality of four foreign fighters was withdrawn (Smit, 2017, p. 73). It is Dutch policy to avoid making people stateless, in accordance with the UN Convention on the Reduction of Statelessness, and it is therefore plausible that the involved individuals had dual nationality (UNHCR, 1961).

Examples of repressive measures regarding the social-organisational type of resource include penalising membership by marking groups as terrorist organisations. If the NCTV considers a group to have terrorist objectives, its members can face legal prosecution. The ‘Hofstad Network’ (Dutch: ‘Hofstadgroep’) was one of those groups whose members were prosecuted. Another measure, aimed at the material resources, is the freezing of assets. Currently, thirteen individuals and twenty-one organisations do not have access to their bank accounts due to this measure (Council of the European Union, 2017). However, the effectiveness of this measure is debated, given the little impact it has. Finally, attention is paid to the moral resources; Lont underlines the importance of a solid counter-narrative. Professionals working in de-radicalisation programmes need to have a strong argument to discuss extremist ideas with the participants (Lont, 2018). Taken together, a significant part of Dutch national action programme seems to have a strong relation to resource mobilisation theory.

5.2.3 Profile and data in the Netherlands

According to the NCTV, around 280 individuals had left the Netherlands bound for Syria or Iraq, up until June 2017. Of those, around 50 are believed to now be back in NL. At least 42 have died while fighting and around 140 are expected to still be in conflict areas. Research by the ICCT shows that a clear majority are male and between the age of 18 and 25 (ICCT, 2016). Most are from lower or lower-middle class backgrounds, with limited chances at the labour market. Of the 58 people whose level of education is known, most have not completed their study (Volkskrant, 2017c, p. 8). In the

Netherlands, foreign fighters stem from clusters around The Hague and surrounding cities, such as Delft, Zoetermeer, and Gouda. Finally, the number of converts is, with nearly one out of five, significant (ICCT, 2016). It is worrying yet understandable that people who have converted are overrepresented. Converts have not been raised with moderate Islam, and are in their search for identity bound to find Salafist ideologies, which are widespread online. In general, the individual motives of foreign fighters are hard to determine. However, discontent with Dutch society as well as a romantic attraction to the jihad seem to play a large role in their decisions to leave the country (Volkskrant, 2017c, p. 8).

5.2.4 Critiques on Dutch policies

Despite the relatively low number of foreign fighters, the policies in the Netherlands have had a fair share of critiques. The forced resignation of Saadia Ait-Taleb illustrates the difficulties that de-radicalisation programmes face in practice. Ait-Taleb was a senior civil servant in the Amsterdam programme, before her dismissal in September 2017. She was released based on the suspicion of fraud and nepotism. Additionally, her team failed to intervene multiple times when it received signals of radicalising young Muslims, by downplaying the role of religion (Volkskrant, 2017b, pp. 4-5). Bilal L. is an example of failures under Ait-Taleb. Bilal L., in 2006 sentenced to three years for recruiting foreign fighters and known member of the Hofstadgroep, played an important role in the Amsterdam programme. Instead of preventing radicalisation, he would have encouraged his mentees to join the jihad in Syria and Iraq (Volkskrant, 2017a, p. 1). The laxity within the programme led to severe criticism, both at municipal and national level.

Another major critique focusses on the constitutional basis of one the measures in Dutch policy: the revocation of citizenship. To sentence people without trial is highly controversial as it interferes with the rule of law. Additionally, Jessurun D'Oliveira argued that revoking citizenship solely to avoid that people use the absolute right of returning to their country is a violation of the European Convention on Human Rights (D'Oliveira, 2017). Several political parties share the feeling of unease, that was first heard in the legal world. Taking away passports is in no way equivalent to taking away ideology. Thirdly, this measure is limited to individuals with dual nationality due to the UN Convention on the Reduction of Statelessness, as mentioned above. This implies a legal inequality: people who solely have the Dutch nationality cannot lose their citizenship. However, the usage of this measure needs to be reviewed by an independent court, and appeal to the decision is possible (Volkskrant, 2017a, p. 1).

5.2.5 Summary

Up until the moment of writing, the Integrated Approach Jihadism has been successful – given the number of terrorist incidents on Dutch soil. However, the amount of Dutch foreign fighters in Syria and Iraq is significant in absolute numbers. Additionally, the execution of the national action programme is surrounded with challenges. The case of Saadia Ait-Taleb and the constitutional complications of some CT measures prove that the implementation is far from flawless. Furthermore, the national action programme lacks an exit programme with a clear reintegration approach. Nevertheless, Dutch policies have a strong scholarly foundation in social movement theory. To conclude this section, the academic basis of the programme combined with the relatively low number of foreign fighters per capita and the amount of people being monitored and mentored makes that the national action programme of the Netherlands appears to be successful.

6. Conclusion

This dissertation set out to explain the process of radicalisation based on two interpretations of the social movement theory. The second aim of this study was to find whether and how these theories are reflected in the current counter-radicalisation policies of Denmark and the Netherlands. Thirdly, it sought to determine the effectiveness of said policies in regards to the number of foreign fighters. The literature review presented the framing theory and the resource mobilisation theory, two SMT variants (see [Literature Review](#)). The case studies described in detail the counter-radicalisation policies in Denmark and the Netherlands and their characteristics (see [Case Studies](#)). Finally, the discussion is connected to the third aim of this dissertation and elaborated on the relation between theory and practice (see [Discussion](#)).

Since countering radicalism proved to be challenging, the most ideal solution is to prevent radicalisation in the first place. The alienation and marginalisation – precedents of radicalisation – of individuals needs to be countered at local level. Many western states claim to have embraced multiculturalism, yet their citizens live next to each other rather than with each other. This paves the way for isolation and increased vulnerability to radical ideologies. Additionally, a repressive policy may also facilitate forms of extremism. Prison is one of the worst places to be for potential radicals due to the large risk of custodial radicalisation or recruitment. Preventive measures should therefore be aimed at promoting inclusion and building resilience. It is evident that a well-established connection with society will limit the number of reasons at individual level to rebel against that society.

6.1 Social movement theory and radicalisation

Islamist groups with extremist ideologies should be seen as social movements due to their endeavour to alter society and the shared values between ingroups. The process of radicalisation implies the increasing acceptance of violence in the pursuit of societal change. In the case of Islamist groups, examples of such alterations include the implementation of Sharia law, or the abolishment of democratic institutes for theocratic forms of government. The extent to which these changes are sought, differs from one group to the other. Nevertheless, affiliation with such groups indicates that some form of individual radicalisation has preceded. SMT suggests that relative deprivation is one of the main motivations for people to join radical groups. However, relative deprivation alone is not sufficient to explain radicalisation according to framing theorists. Besides perceived inequality, they argue, consciously constructed messages are necessary for extremist movements to enlarge their constituency. The strained situations – perceived or absolute – need to be framed and disseminated

in compelling ways. This allows social movements to portray personal grievances as collectivistic injustices, and to justify its violent ideology.

Contrary to the framing theory, the resource mobilisation theory argues that the deployment of resources is what characterises social movements. In RMT, five types of resources are distinguished; moral, cultural, social-organisational, human, and material. These five types of resources, combined with coordination and strategic effort, are vital for effectively managed collective action. The development of the internet has made the mobilisation of human resources relatively easy, as networks are swiftly formed or joined. It is therefore that resource mobilisation theorists consider social movements to be rational actors that are actively engaged in organising and distributing ideologies. Hence, radical or extremist groups should not be underestimated in their effort and capability to recruit and radicalise new members.

6.2 Reflection in policies

As previously stated, this dissertation aimed to describe how SMT is reflected in counter-radicalisation policies of Denmark and the Netherlands. After all, in the renowned words of Kurt Lewin; nothing is as practical as good theory. The effectiveness of counter-radicalisation programmes benefits from a sound foundation in empirical theory. In Denmark, the Aarhus model forms the blueprint of all local programmes that prevent radicalisation and extremism. One of the vital elements in this model is societal inclusion, which can be explained as meaningful participation in daily life. Societal inclusion helps individuals in becoming less vulnerable to framed recruiting efforts of extremist ideologies. Regarding RMT, the Aarhus model focusses primarily on the moral and cultural resources. It aims to decrease sympathetic support for extremist movements by providing clear counter-narratives. The other types of resources are to a lesser degree considered. These findings confirm that both the framing theory and the resource mobilisation theory support the Aarhus model, albeit to different extents.

Whereas the Aarhus model can be best explained through the framing theory, Dutch policies seem to have a clear relation to the resource mobilisation theory. The repressive nature of measures in the Netherlands reflects a political attitude that is less aimed at the reintegration of foreign fighters. The larger part of the in 2014 implemented action programme is designed to penalise radical behaviour. All five types of resources identified in RMT are reflected and dealt with in Dutch policy. The framing theory is to a lesser extent related to the policies in the Netherlands. Although the Colin Mellis model shows comparison to key elements in the framing theory, it can be argued that more

could be done to counter framed recruiting methods. An open dialogue with leaders of controversial mosques for example, is an opportunity that is not fully utilised.

Many of the current counter-radicalisation policies in European countries appear to be based on the question: '*How can we reduce radicalism as much as possible?*'. However, the point of departure of this question is not correct. It suggests that a government has the legitimacy to control or influence the thoughts of its citizens. A much better, more liberal question would be along the lines of: '*How can we ensure that we continue to involve radicalised individuals in the national debate?*'. Whether these people have adopted extremist right-wing, socialist, or Islamist ideologies, their participation in society is vital to prevent marginalisation and further radicalisation. They need to be regarded as part of society and cannot be excluded due to their non-mainstream ideas. Moreover, a form of constructive radicalism may even be utilised to ensure a sharp debate. Being moderate, in both behaviour and conviction, requires a thorough knowledge from all sides of the political spectrum.

The answer to the abovementioned question can be found in political parties such as the *Nationalpartiet* in Denmark and *Denk* in the Netherlands. Both are young political efforts, founded by immigrants and inspired by the Islam. The current second and third generations of Muslims are born in European countries, yet their religious convictions can sometimes clash with European culture. Said political parties allow people to channel religious ideas, and feelings of discontent and frustration in a democratic way. This ensures that even individuals with radical ideas continue to be involved in the national debate. It is, however, evident that the pursue of anti-democratic or anti-equality aims should not be tolerated. Individual freedom for all forms the very core of the democratic European values.

7. Recommendations

This dissertation presented the theoretical foundation of radicalisation and countering policies in social movement theory. It will now continue by providing recommendations for further research and for policy-writing.

7.1 Further research

A natural progression of this research would be to examine whether national counter-radicalisation policies in other (European) states can be explained through social movement theory. Naturally, an academic foundation of policies increases its resilience against populist criticisms. This dissertation argued that dysfunctional family structure may be indicators for an increased vulnerability to radical ideologies. Further research needs to examine more closely these links. Also, additional indicators for radicalisation can be found. More information on these indicators will help establish a greater degree of accuracy on this matter. Ultimately, it may be possible to construct a profile that contains exactly those who are in need of preventive aid to decrease the chance at radicalisation, e.g. by providing more inclusive support. A final recommendation for future research regards the effectiveness of counter-radicalisation. While the investigated counter-radicalisation policies have been implemented for a few years, this timeframe is yet too narrow to fully assess their effectiveness.

7.2 Policy

Both the Danish and the Dutch national action programme includes efforts to combat framed recruiting messages, mainly by providing a sound counter-narrative. However, greater efforts are needed to diminish breeding grounds for radical ideologies. On European level, there is need for an effective and centralised monitoring and evaluation network. Also, a supranational reporting system would enable intelligence and experience sharing between EU member states. In Denmark, the Aarhus model includes measures aimed at moral, cultural, social-organisational, and human resources, but lacks procedures dealing with material resources. Legislation that prohibits the financial and physical capital, such as properties, supplies, and monetary resources, is therefore urgently need. The Dutch Integrated Approach Jihadism has a more repressive nature. All types of resources mentioned in RMT are taken into account. However, it can be argued that more could be done to counter framed recruiting methods. An opportunity that is not fully utilised is to maintain an open dialogue with leaders of controversial mosques. Additionally, the national action programme of the Netherlands lacks an exit-programme with a clear reintegration approach. Once labelled a

radical or terrorist, individuals will experience further alienation and isolation from society. A key policy priority should therefore be to plan for the long-term care of de-radicalised individuals, with the idea of reintegrating them into society and disseminating their ideas in a non-violent way. Further emphasis on the reintegration of returnees and the prevention of societal exclusion could benefit the counter-radicalisation efforts in the Netherlands.

References

- AIVD. (2004). *From Dawa to Jihad: The Various Threats from Radical Islam to the Democratic Legal Order*. The Hague: AIVD.
- Backes, U. (2010). *Political Extremes: A Conceptual History from Antiquity*. London: Routledge.
- Baylis, J., Smith, S., & Owens, P. (2011). *The Globalization of World Politics: an introduction to international relations (5th edition)*. New York: Oxford University Press Inc.
- Bertelsen, P. (2015, January). Danish Preventive Measures and De-radicalization Strategies: The Aarhus Model. *Panorama*, pp. 241-253.
- Braw, E. (2014, October 17). Inside Denmark's Radical Jihadist Rehabilitation Programme. *Newsweek*, pp. 1-2.
- Brinkerhoff, D. B., White, L. K., Ortega, S. T., & Rose, W. (2011). *Essentials of Sociology (8th edition)*. Belmont: Wadsworth Publishing.
- CEP. (2017, December 29). *Denmark: Extremism & Counter-Extremism*. Retrieved December 14, 2017, from Counter Extremism Project: https://www.counterextremism.com/sites/default/files/country_pdf/DK-12292017.pdf
- Council of the European Union. (2017, August). *Lijst van personen, groepen en entiteiten die onderworpen zijn aan een bevrozing van hun financiële activa en verscherpte maatregelen op het gebied van politieke en justitiële samenwerking*. Retrieved February 9, 2018, from Council of the European Union: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/nl/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017D1426&from=EN>
- Dalgaard-Nielsen, A. (2008). *Studying Violent Radicalization in Europe I: The Potential Contribution of Social Movement Theory*. Copenhagen: Danish Institute for International Studies.
- Della Porta, D., & LaFree, G. (2012). Processes of Radicalization and De-Radicalization. *International Journal of Conflict and Violence*, 6(1), pp. 4-10.
- D'Oliveira, J. (2017, September 14). Afpakken nationaliteit jihadi's is onrechtmatig. *de Volkskrant*.
- Edwards, B., & McCarthy, J. D. (2004). *The Blackwell Companion to Social Movements*. Massachusetts: Blackwell Publishing Ltd.
- EenVandaag. (2017, November 2). *EenVandaag*. Retrieved January 5, 2018, from NPO: https://www.npo.nl/eenvandaag/02-11-2017/AT_2083074
- European Commission. (2006). *Terrorist recruitment: A Commission's Communication addressing the factors contributing to violent radicalisation, MEMO/05/329*. European Commission.
- Feddes, A. R., Nickolson, L., & Doosje, B. (2015). *Triggerfactoren in het Radicaliseringsproces*. Amsterdam: Amsterdam University (UvA).

- Geneva Academy. (2014, October). *Academy Briefing No. 7: Foreign Fighters under International Law*. Geneva Academy of International Humanitarian and Human Rights.
- Griffin, D. R. (1988). *Spirituality and Society: Postmodern Visions*. Albany: State University of New York Press.
- Hemmingsen, A.-S. (2015). *An Introduction to the Danish Approach to Countering and Preventing Extremism and Radicalization*. Retrieved December 21, 2017, from Danish Institute for International Studies: <http://www.ft.dk/samling/20151/almdel/reu/bilag/248/1617692.pdf>
- Hoffman, B. (2006). *Inside Terrorism (Revised and Expanded Edition)*. New York: Columbia University Press.
- Hogg, M. A. (2014, October 15). From Uncertainty to Extremism: Social Categorization and Identity Processes. *Current Directions in Psychological Science*, 23(5), pp. 338-442.
- ICCT. (2016, April). *The Foreign Fighters Phenomenon in the European Union*. Retrieved December 14, 2017, from International Centre for Counter-Terrorism - The Hague: https://www.icct.nl/wp-content/uploads/2016/03/ICCT-Report_Foreign-Fighters-Phenomenon-in-the-EU_1-April-2016_including-AnnexesLinks.pdf
- Lont, D. (2018, February 7). De-Radicalisation and Counter Radicalisation Policies in the Netherlands. (T. Vermaat, Interviewer)
- McLellan, E., MacQueen, K. M., & Neidig, J. L. (2003). Beyond the Qualitative Interview: Data Preparation and Transcription. *Field Methods*, 15(1), 63-84.
- Mellis, C. (n.d.). *Vraag-en-aanbod-model van Mellis*. Retrieved February 9, 2018, from Raad voor de Kinderbescherming: <https://www.kinderbescherming.nl/themas/r/radicalisering-van-jongeren/vraag-en-aanbod-model-van-mellis>
- NBC. (2015, May 24). *Denmark De-Radicalization Program Aims to Reintegrate, Not Condemn*. Retrieved January 26, 2018, from NBC News: <https://www.nbcnews.com/storyline/isis-terror/denmark-de-radicalization-n355346>
- NCTV. (2014, August 29). *Actieprogramma Integrale Aanpak Jihadisme: overzicht maatregelen en acties*. Retrieved January 4, 2018, from Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid: https://www.nctv.nl/binaries/a5-nctvjihadisme-nl6-lr_tcm31-30092.pdf
- NCTV. (2017, April). *Minderjarigen bij ISIS*. Retrieved January 5, 2018, from Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid: https://www.nctv.nl/binaries/WEB_101863_Minderjarigen_bij_ISIS_tcm31-254177.pdf
- PET. (2009, October). *Radikalisering og terror*. Retrieved November 28, 2017, from PET: Center for Terroranalyse: <http://www.pet.dk/upload/radikaliseringogterror.pdf>
- PET. (2018, January 12). *Assessment of the terror threat to Denmark*. Retrieved January 18, 2018 from PET: Center for Terroranalyse: <https://www.pet.dk/~media/VTD%202018/VTD2018ENGpdf.ashx>

- Schmid, A. P. (2013). *Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review*. The Hague: International Centre for Counter-Terrorism.
- Schmid, A. P. (2014). *Violent and Non-Violent Extremism: Two Sides of the Same Coin?* The Hague: International Centre for Counter-Terrorism.
- Sieckelinck, S., & De Winter, M. (2015, October). *Formers & families: Transitional journeys in and out of extremisms in the United Kingdom, Denmark and the Netherlands*. Retrieved December 6, 2017, from Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid: https://www.ris.uu.nl/ws/files/15886833/end_report_formers_and_families_tcm126_610120.pdf
- Smit, J. (2017, November 5). Ontmoet de kinderen van het kalifaat: vers van de IS-jihadschool. *HP/De Tijd*, pp. 66-73.
- Snow, D., & Byrd, S. (2007). Ideology, Framing Processes, and Islamic Terrorist Movements. *Mobilization Journal*, 12(2), 119-136.
- Teich, S. (2016). *Islamic Radicalization in Belgium*. Herzliya: International Institute for Counter-Terrorism.
- The Local. (2015, February 6). *Denmark to target anti-radicalization at kids*. Retrieved February 28, 2018, from The Local DK: <https://www.thelocal.dk/20150206/denmark-to-target-radicalisation-prevention-at-young-kids>
- UIM. (2016, October). *National Action Plan: Preventing and Countering Extremism and Radicalisation*. Retrieved December 19, 2017, from European Commission: Migration and Home Affairs: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/docs/preventing_countering_extremism_radicalisation_en.pdf
- UNCTITF. (2008). *First Report of the Working Group on Radicalisation and Extremism that Lead to Terrorism: Inventory of State Programmes*. New York: UNCTITF.
- UNHCR. (1961, August 30). *Convention on the Reduction of Statelessness*. Retrieved February 8, 2018, from United Nations High Commissioner for Refugees: <http://www.unhcr.org/protection/statelessness/3bbb286d8/convention-reduction-statelessness.html>
- Volkskrant. (2017a, September 13). Deradicaliseren blijkt een weg vol hindernissen, dus pakt Nederland paspoort jihadi's af. *de Volkskrant*, p. 1.
- Volkskrant. (2017b, December 8). Saadia Ait-Taleb: een flirt of misbruik van gemeenschapsgeld? *de Volkskrant*, pp. 4-5.
- Volkskrant. (2017c, July 5). Ze gingen in drie golven, zijn man en vaak van Marokkaanse afkomst: dit zijn de jihadgangers. *de Volkskrant*, p. 8.
- Wiktorowicz, Q. (2004). *Islamic Activism: A Social Movement Theory Approach*. Bloomington: Indiana University Press

Appendices

Student Ethics Form

Student Ethics Form

European Studies Student Ethics Form

Your name: Tommie Vermaat

Supervisor: Mr. Perczynski

Instructions/checklist

Before completing this form you should read the APA Ethics Code (<http://www.apa.org/ethics/code/index.aspx>). If you are planning research with human subjects you should also look at the sample consent form available in the Final Project and Dissertation Guide.

- ✓ a. Read section 3 that your supervisor will have to sign. Make sure that you cover all these issues in section 1.
- ✓ b. Complete sections 1 and, if you are using human subjects, section 2, of this form, and sign it.
- ✓ c. Ask your project supervisor to read these sections (and the draft consent form if you have one) and sign the form.
- ✓ d. Append this signed form as an appendix to your dissertation.

Section 1. Project Outline (to be completed by student)

(i) Title of Project:

De-Radicalisation Policies in Denmark and the Netherlands.

(ii) Aims of project:

This research investigates the effectiveness of de-radicalisation policies in Denmark and the Netherlands. It aims to find a relation between radicalisation theories and said policies. This should result in a dissertation that provides a detailed overview of existing policies, social theories, and ultimately their relation, if any. Finally, research-based policy recommendations will be included.

(iii) Will you involve other people in your project – e.g. via formal or informal interviews, group discussions, questionnaires, internet surveys etc. (Note: if you are using data that has already been collected by another researcher – e.g. recordings or transcripts of conversations given to you by your supervisor, you should answer 'NO' to this question.)

YES

If no: you should now sign the statement below and return the form to your supervisor. You have completed this form.

This project is not designed to include research with human subjects. I understand that I do not have ethical clearance to interview people (formally or informally) about the topic of my research, to carry out internet research (e.g. on chat rooms or discussion boards) or in any other way to use people as subjects in my research.

Student's signature _____ date _____

If yes: you should complete the rest of this form.

Section 2 Complete this section only if you answered YES to question (iii) above.

(i) What will the participants have to do? (v. brief outline of procedure):

Participants will be interviewed in either a structured or semi-structured interview. Afterwards, the interview will be transcribed for analysis.

(ii) What sort of people will the participants be and how will they be recruited?

Professors connected to the Aarhus University with field knowledge of implementing radicalisation policies at municipal level, policy advisors of the Dutch government tasked with prevention of radicalisation at national level.

(iii) What sort stimuli or materials will your participants be exposed to, tick the appropriate boxes and then state what they are in the space below?

Questionnaires [] ; Pictures [] ; Sounds [x] ; Words [x] ; Other [] .

(iv) Consent: Informed consent must be obtained for all participants before they take part in your project. Either verbally or by means of an informed consent form you should state what participants will be doing, drawing attention to anything they could conceivably object to subsequently. You should also state how they can withdraw from the study at any time and the measures you are taking to ensure the confidentiality of data. A standard informed consent form is available in the Dissertation Manual.

(vi) What procedures will you follow in order to guarantee the confidentiality of participants' data? Personal data (name, addresses etc.) will not be stored in such a way that they can be associated with the participant's data.

Student's signature: _____ date: 23 Feb 2018

Supervisor's signature (if satisfied with the proposed procedures): _____ date: 05-03-2018

Aarhus University Professor Interview [Anonymised]

Informed Consent Form

Informed Consent Form**Informed Consent Form**

1) Research Project Title

De-Radicalisation Policies in Denmark and the Netherlands.

2) Project Description

This research investigates the effectiveness of de-radicalisation policies in Denmark and the Netherlands. It aims to find a relation between radicalisation theories and said policies. This should result in a dissertation that provides a detailed overview of existing policies, social theories, and ultimately their relation, if any. Finally, research-based policy recommendations will be included.

If you agree to take part in this study please read the following statement and sign this form.

I am 16 years of age or older.

I can confirm that I have read and understood the description and aims of this research. The researcher has answered all the questions that I had to my satisfaction.

I agree to the audio recording of my interview with the researcher.

I understand that the researcher offers me the following guarantees:

All information will be treated in the strictest confidence. My name will not be used in the study unless I give permission for it.

Recordings will be accessible only by the researcher. Unless otherwise agreed, anonymity will be ensured at all times. Pseudonyms will be used in the transcriptions.

I can ask for the recording to be stopped at any time and anything to be deleted from it.

I consent to take part in the research on the basis of the guarantees outlined above.

Signed: Name and signature have been
anonymised at interviewee's request.

Date: 19-2-08

Interview transcript [Questions and answers by e-mail]

1. *For my thesis I am looking into the relation between social movement theories and de-radicalisation policies. Is there such a scientific theory reflected in the Aarhus model?*

No, social movement theories have not been directly addressed in the theory behind the Aarhus Model. However, I consider the idea of social movement fully compatible with the Life Psychological theory.

2. *The Netherlands is often accused of being naive and lax when it comes to radicalisation policies. Amongst others by Mubin Shaikh, a Canadian you might know. The Aarhus model is “softer” as it focusses even more on social inclusion and reintegration. What are the main critiques you come across and do you refute these?*

Yes, certainly, both national and international comments often have this point. There is nothing soft about the Aarhus Model and the project of integration due to a three step process: (1) first of all it is considered whether a person is dangerous to national security (by Danish Security and Intelligence Service) – (2) next it is considered whether this person has done something illegal according to Danish law, and if so he/she will be prosecuted before anything else – (3) only then, when a person has passed the first two steps a radicalised person can enter the programs of the Aarhus Model (mentoring, exit). And please be assured there is neither anything soft about an inclusion/reintegration program – being based on hard and demanding social and psychological work. In other words, only from a non-informed and ignorant position would one consider such programs as “soft”.

3. *Can you indicate how many people currently are in de-radicalisation programmes in Denmark? And to what success rate?*

Unfortunately not. You must contact [...] at [...] for inquiries about that.

4. *In my own literature research, I found that a set profile for potential radicals is very hard to compile. However, dysfunctional family structures do seem to appear quite often. Is that something you recognise?*

It is correct that you cannot construct simple profiles – however, you can work with sets of risk factors of radicalisation, of which dysfunctional families for certain is one of them.

Dirk Lont Interview

Informed Consent Form

Informed Consent Form**Informed Consent Form**

1) Research Project Title

De-Radicalisation Policies in Denmark and The Netherlands.

2) Project Description

This research investigates the effectiveness of de-radicalisation policies in Denmark and The Netherlands. It aims to find a relation between radicalisation theories and said policies. This should result in a Dissertation that provides a detailed overview of existing policies, social theories, and ultimately their relation, if any. Finally, research-based policy recommendations will be included.

If you agree to take part in this study please read the following statement and sign this form.

I am 16 years of age or older.

I can confirm that I have read and understood the description and aims of this research. The researcher has answered all the questions that I had to my satisfaction.

I agree to the audio recording of my interview with the researcher.

I understand that the researcher offers me the following guarantees:

All information will be treated in the strictest confidence. My name will not be used in the study unless I give permission for it.

Recordings will be accessible only by the researcher. Unless otherwise agreed, anonymity will be ensured at all times. Pseudonyms will be used in the transcriptions.

I can ask for the recording to be stopped at any time and anything to be deleted from it.

I consent to take part in the research on the basis of the guarantees outlined above.

Signed: _____

Date: _____

07-07-2018

D. Lont

Interview transcript [in Dutch]

TV: = Interviewer

DL: = Dirk Lont

00:06 DL: Met alle vormen van emancipatie, van dierenactivisten over de voetprint, je kunt het zo gek niet verzinnen. Het moet inderdaad een verhaal worden wil het ook in het voetlicht komen. Dus wat dat betreft is het wel herkenbaar. Ik meen dat ik ook bij de literatuur ‘triggerfactoren in het radicaliseringsproces’ van Bertjan Doosje...? Dus die heeft ook, ik weet ze echt niet allemaal uit mijn hoofd, maar daar is daarvan op het individuele niveau (‘ik voel me achtergesteld, buitengesloten, gefrustreerd’), maar ook van wat ik net zei, in het Midden-Oosten (‘zie eens wat Assad de arme Syriërs aandoet’) of (‘als Amerika Israël niet steunden, dan hadden de Palestijnen een eigen land, dus we moeten opkomen voor de achtergestelden’) en dat je hier dus een redelijk gelukkig en welvarend leven leidt, maar bij betrokkenheid bij degene die elders op deze wereld loopt tot actie overgaat.

00:59 TV: Ja, die verbondenheid. Dat sluit natuurlijk enorm aan bij dat beeld dat gevormd moet worden.

01:05 DL: Ja, en ik heb weleens het verhaal van: ‘Als de samenleving ontstaan is middels geweld en daarna geconsolideerd door de machthebbers, waarom ben ik dan niet gerechtigd om geweld te gebruiken om de maatschappij om te wentelen?’ Net als met de Rote Armee Fraktion van ‘weg met het kapitalisme’ want die hebben gewoon zoiets van: ‘De kasteelheer heeft zijn grond, en vervolgens gaat dat van de een naar de ander, dus daar bevestigen ze hun macht en hun kapitaal en dat is niet toegankelijk voor de anderen. Nou ja, zij hebben dat met geweld verkregen, dan ik ook met geweld.’ Dan gingen ze de industriële ontvoeren, al dan niet vermoorden. Dus dat vonden ze gerechtvaardigd. Dat ze zelfs daar nog een filosofische onderbouwing konden vinden met de Frankfurter Schule met Habermas. Niet dat ik een filosoof ben, maar die termen zijn wel bij me blijven hangen. Dat gaat dan ook over termen van toegankelijkheid; hoe toegankelijk ben jij tot onderwijs, tot de democratie, tot kapitaal. Nou ben ik over Nederland niet geheel somber want een of andere slimme nerd bouwt een app en kan miljonair worden bij wijze van spreken. En iedereen die voldoende stemmen krijgt, die kan naar de Tweede Kamer, en als er iemand zit, kunnen ze nog afsplitsen ook. Dus wat dat betreft heb ik het idee dat de toegankelijkheid nog wel akkoord is. De studielening neemt toe en leef je in de bijstand en jouw kind gaat dan ook nog lenen, dat durf je dan niet en dan is het weer dat het kapitaal weer naar de universiteit gaat en de arbeider blijft gewoon arbeider. Dus in die zin kan ik de theorie wel snappen.

03:17 TV: Het is grappig want u maakt eigenlijk zelf al het bruggetje naar de volgende theorie, dat is de Resource Mobilisation; dus welke grondstoffen heb je om potentieel geradicaliseerden te bereiken. En daar valt onder andere onder de organisatiestructuur, geld in de meest basale vorm, en nog meer culturele dingen. Dus daar zit je eigenlijk al meteen.

03:45 DL: Nou heb ik, en ik denk niet dat ik je dat heb gestuurd, een Belgisch onderzoek en die ging naar allerlei dingen kijken en bij al hun theorieën was het van; het is geen voldoende voorwaarde om daartoe over te gaan want het is dan de frustratie, psychiatrie, criminaliteit, ideologie, het kan van alles zijn. Maar er zijn ook mensen in de psychiatrie die dat helemaal niet doen. En er zijn ook mensen die geen stage krijgen, geweigerd worden bij de disco en die niet naar geweld grijpen. Dus naast de triggerfactoren, zat ook dat er geen een problematiek die je lineair kunt zeggen: oorzaak en gevolg. Er is geen enkele wat dat betreft te vinden. Het is de combinatie van factoren. Daarom zal de theorie op zichzelf ook nog niet zo makkelijk zijn. Wat je bijvoorbeeld hoorde, ik doe het een beetje in zwart-wit, dat bij de islam is het zo dat: 'wil je het eeuwige leven beërven, dan moet je in de balans van je goede daden doorslaan ten opzichte van je slechte daden'. Dus als jij nou als oprechte islamiet weet dat je geen seks voor het huwelijk mag hebben, geen alcohol mag drinken, enz. enz. en dat heb je toch gedaan, dan kan iemand tegen jou zeggen: 'geen probleem. Als jij nou dat of dat doet, dan zijn die zonden jou meteen vergeven. Kom je erbij om, kom je meteen in de hemel, met 70 of 72 maagden, en je mag ook nog 46 aanwijzen in jouw familie die ook meteen naar de hemel gaan. Nou dat is alleen maar win-win. Dus ben je er ideologisch vatbaar voor, dan heb je dus helemaal geen diepgewortelde kennis van de islam maar wel zoiets van: 'zoals ik nu leef is niet goed, ik wil niet naar de hel'. Nou dan is de oplossing dus... Dat is er eentje, maar er zijn er zat die zeggen: 'bekijk jij het even. Mijn ouders hebben dat anders geleerd'. Dus de richting van de ware islam. Terwijl een ander zou denken van: 'nou ik word achtergesteld, ik vecht me er bovenuit', weer een ander die is verward en is hier vatbaar voor, de copy-cats zo van: 'ik heb van een aanslag gehoord en die hebben even een hoop publiciteit gekregen, en ik wil ook iemand zijn'. Dus het is zo gevarieerd, dus naast de noodzaak van het narratief, om iets in beweging te zetten. Maar ja, ben je iemand die iets in beweging zet of degene die door de stroom wordt meegesleurd? Er zijn er die door de stroom worden meegesleurd.

06:34 TV: En als we daarop aansluiten, is er een profiel dat u zelf herkent?

06:39 DL: Dat bestaat niet.

06:41 TV: Dat is een beetje wat ik ben tegengekomen ook; dat er niet een eenduidig profiel aan te wijzen is. Wat wel opviel is dat er veel niet-functionerende familiestructuren zijn.

06:50 DL: Ja, dat kan ik me voorstellen. Want hoe groter je binding is met het gezin en met de samenleving, hoe minder je de neiging hebt om je daarvan af te zetten, te isoleren. Een van die dingen is van: 'Ik voel me eenzaam'. En dan zegt iemand van: 'Kom gezellig bij ons in de huiskamergroep'. En dan begin je dus via het gezellige, het sociale. 'Nou ik voel me hier hartstikke thuis.' Dan ben je binnen en word je verder meegenomen richting, ultiem: 'Ik doe de bomgordel aan en ik laat me voor de goede zaak de lucht in vliegen'. Dus dan ben je vatbaarder. Het lijkt op ronselaars-loverboys, het lijkt op sektes, daar zitten overeenkomstige elementen in waardoor iemand daar vatbaarder voor is. Ik heb weleens, dat is de andere kant van het verhaal, als je kijkt naar de *alpha* cursus, wat een Christelijke cursus is, die begint ook met een gezamenlijke maaltijd. Ik heb zelf ook *youth alpha* gegeven voor jongelui, ook diegene die al lid van de kerk waren maar voor een verdieping, en dan begint het ook met een maaltijd en gezelligheid en van daaruit verder. Maar dat is niet om de mensen tot geweld te brengen. Maar het overeenkomstige element is wel '*belong, believe, behave*'. Je begint bij *belong*. Dan zie je dus overeenkomsten. Dus iemand die vatbaar is voor aandacht zal eerder tot zoiets komen. Maar er zijn er ook die gewoon helemaal goed in het leven staan, onrecht signaleren en tot actie overgaan. Het allereerste gesprek met de gemeente Den Haag, zei ik: 'je hebt bijvoorbeeld het Wereld Natuur Fonds, je hebt de *Young Rangers*. Ze pakken ze als elfjarige bij wijze van spreken, want zijn ze 15, dan hebben ze andere dingen aan hun hoofd. Maar als je ze betrokken hebt op jeugdige leeftijd. Vroeger met de zilvervloot begon ook als klein kind sparen en op je achttiende kreeg je een premie. Dat zijn normale bewegingen waar je bij aansluit. Vervolgens word je geïsoleerd van je thuisfront. 'Maar mijn ouders zijn ook gelovig', 'maar dat is niet de ware islam, dat is maar een verdunning'. Dat hoor je wel, maar een profiel niet. Als je bij het internet van de Raad kijkt, daar staat ook een hoofdstukje radicalisering en daar staat een gestileerd model van Colin Mellis. Hij zegt: 'je hebt een voedingsbodemp, je hebt een situatie waar je inzit en je hebt een kans om in een nieuwe situatie te komen'. Toen ik hem zag, moest ik denken, vanuit bestuurskunde, een *policy window*. Dat hebben ze weer als een raket opstijgen, dan moet hij wachten totdat de aarde in een bepaalde stand staat ten opzichte van de maan want dan is de aantrekkingskracht naar boven die helpt mee om hem hier op aarde te houden. Dus is die dag de lancering mislukt, dan moet hij 24 uur wachten dan kan hij nog een keer. Dat is de term van dat *window*, de *policy window*. En ik denk dat hij dat weer een stapje verder haalt naar radicalisering. Als de factoren bij elkaar komen, dan gaat hij. Dus ik heb dat bij collega's nog wel wat simpeler verteld: dat ik op een brandweer cursus ben geweest. Je hebt materiaal nodig, zuurstof en ontbrandingstemperatuur. Komen die bij elkaar, dan gaat hij. Dus heb je het over een profiel, ik zou niet weten wat, maar als die drie dingen bij elkaar komen, waar het dan ook voor staat, dan ga je de lucht in. Maar als je een van die drie dingen weghaalt, dan heb je zuurstof en temperatuur maar geen materiaal dat kan branden, dan gebeurt er nog niets. Je kan zeggen: 'dat materiaal ben jezelf', maar als die verbrandingstemperatuur er niet komt, dan gebeurt er ook niets. Als wij over radicalisering en preventie praten, hoeven wij helemaal niet te denken in termen van extremisme en gevaar. Als wij zien dat die jongen in het isolement gaat, onttrekt zich

aan het gezag van zijn ouders, sluit aan bij vrienden die een dubieuze invloed op hem hebben. Dan is het wel gerechtvaardigd om te interveniëren. Wil de jongere niet mee, en dan moet je in dit geval de ouders ook mee hebben, in die prille vormen. Dat we zeggen: ‘het gaat echt mis met jou, we gaan een kinderschermingsmaatregel vragen’. Dat heb ik wel meegemaakt, dat er heel veel signalen waren. Maar wij zijn kinderschermers, dus wij moeten kijken wordt de minderjarige in zijn ontwikkeling bedreigt? En, wordt de hulp niet geaccepteerd? Is het ja en ja, dan kunnen wij een kinderschermingsmaatregel vragen. We moeten niet tegen de kinderrechter zeggen: ‘ik zie allerlei signalen dit en dit en dat. Nee, je moet ze hertalen met de focus op van dit kind wordt in de ontwikkeling bedreigt’. Dan kun je in de preventieve sferen wat. Dat kunnen wij, maar ik denk in het onderwijs ook. Die kunnen ook zeggen: ‘ik maak me zorgen over die leerling’. Eerst was het eng en achteruit. Nee niet, je moet naar voren. Die ideeën, wat wil je? Want dan kom je met die andere noemer terecht; zingeving, doel in mijn leven, identiteitsvorming. Als je dat overlaat aan de straat, of aan die dubieuze figuren in die huiskamergroepen dan sta je 2-0 achter. Maar als je denkt: ‘Nee, ik ben jouw sportleraar, jouw onderwijzer, jouw ouder, ik zoek ook de nabijheid’. Nabijheid is beïnvloeding. Je kunt iemand nooit kneden, dat gaat gewoon niet, het blijven altijd eigen keuzes. Maar je kunt wel zeggen: ‘ik laat jou niet zomaar los en aan je lot over. Ik ga wel jou opzoeken en jou ook voeden’. Alles staat toch op de band dus het volgende stapje, ik heb je het linkje gestuurd naar dat rapport van uittreiders, van de UK en Denemarken.

13:48 TV: Jazeker, die komt er zeker nog in terug.

13:52 DL: Daarvan is Stijn Sieckelinck een van de Nederlandse auteurs. Die houdt verhaal over: ‘heb je een doel in leven? Heeft je leven zin? Heb je een binding? Dus die zoekt het veel meer in het pedagogisch-sociale. Daar voelen wij ons als kinderschermers ons ongelofelijk bij thuis natuurlijk, beter dan bij bommen en nationale veiligheid. Want als een jongere in zijn ontwikkeling bedreigd wordt, en je weet dat af te buigen en zin te geven aan zijn leven die niet gevaarlijk is voor hemzelf, daarmee wordt de samenleving ook veiliger. Dus onze invalshoek is de jongere en zijn ontwikkeling en dan komen we bij een veilige samenleving. Wij hebben niet als taak, wettelijk, om nationale veiligheid, dat is voor ons een afgeleide. Dat is voor een ander een hoofdtaak en die kan constateren van: ‘in mijn werk voor de nationale veiligheid, constateer ik dat die jongere daaraan mee gaat doen, dus ik meld hem jullie want ik maak me grote zorgen’. Dan kunnen die twee verschillende doelen prima naast elkaar verbonden worden.

15:04 TV: En dat is dan een NCTV?

15:07 DL: Ja, of de AIVD. Nu krijgen we ze niet meer, maar in het begin kregen we nog weleens een ambtsbericht over een uitreiziger. Ze hadden kunnen zeggen van: ‘hup, weer eentje weg’. Nee,

ze melden wel en als het dan te onderbouwen was dan zeggen we: ‘Nee, je mag niet naar een strijdgebied. Naar een oorlogsgebied zien wij als bedreiging voor je ontwikkeling’. Dit rechtvaardigt ingrijpen. Je mag dat nooit op eigen gezag, je moet dat altijd voorleggen aan de kinderrechter, als het niet meer in het vrijwillig kader past. Want accepteren ze de hulp, dan hoef je niet dat gedwongen kader erbij te halen.

15:49 TV: En zo een interventie, zo een maatregel, waar bestaat dat uit?

15:55 DL: Dat kan heel erg verschillend zijn. Als het bijvoorbeeld een jongen is die aan het afdrijven is dan kan je zeggen in een netwerkberaad: ‘welke personen in die jongere zijn omgeving kunnen een positieve invloed op hem uitoefenen?’ Dus dat kan broer en zus en ouders zijn. Ik kan me een casus herinneren van een uitreiziger. Dat meisje gaf die signalen en de ouders hebben toen alarm geslagen. Met overleg met school, met de wijkagent, alles erbij. Toen hebben ze dat meisje haar identiteitsbewijs, die hebben haar ouders afgenomen en haar pinpas. Alleen ronde twee was dat ze jatte de identiteitskaart van haar zus en de pinpas van haar moeder en toen was ze alsnog gevlogen. Toen hebben ze haar ergens op de grens van Kroatië en Hongarije hebben ze haar in de kladden gekregen. Ze is weer terug naar Nederland. Toen heeft ze eerst drie maanden in gesloten jeugdzorg verbleven. Dus de muur houd je dan tegen. De relatie met haar ouders weer verstevigd, en ook begeleiding door jeugdbescherming en na drie maanden kwam ze weer naar buiten. Ik weet nog dat de jeugdbeschermer vond dat ze eerst nog naar nadere observatie, maar daar waren de ouders en de jongere op tegen. Dan zegt de Raad: ‘als je iets tegen het netwerk gezin systeem doet, dan heb je haar wel achter de deur, maar doe je de deur open, dan ben je haar weer kwijt’. Dus je moet die binding juist herstellen. Dus doet dat nou niet te snel. Ik heb nooit meer gehoord dat ze alsnog ontsnapt is, dus ik neem aan dat dat allemaal op zijn pootje terecht gekomen is. Deze casus is ook nog wel op de Hongaarse tv geweest geloof ik, dus dat was redelijk in de openheid. Dus die is van vrijwillig naar gedwongen. Ik weet nog een casus, daar heeft de Raad geen bemoeienis mee gehad, dat waren een paar meiden, weer meiden, en die hadden, ik noem het maar het reisbureau van IS, ik heb geen idee wat het is, maar daar waren tickets geregeld. Ze wisten ook als je dat vliegtuig neemt, is de controle gering. Hoe iemand dat weet, ik heb geen idee. Een meisje had gespijbeld, en had dat vliegtuig genomen. Van haar is niet meer gehoord. Twee meiden, had ik volgens mij gehoord, ik kan tenslotte niet in het dossier want we hebben geen raadsonderzoek gedaan, maar later hoorde ik van de hulpverleningsinstantie dat het een meisje was, die is naar de vrijwillige hulpverlening gegaan, naar de instantie met GGZ-expertise met loverboys. Zij is natuurlijk ook gewoon geronseld en heb ik nooit gehoord dat dat vrijwillig kader, sorry gedwongen kader is geweest. Dus dat zijn twee voorbeelden van licht naar zwaar, zo kan het lopen. Hoe kunnen we invloed uitoefenen? Begeleiden?

19:06 DL: Ik heb ook weleens, dat is dan een derde anekdote, dat was in dit gebied, die kwam binnen via schoolverzuim, gewoon een proces-verbaal van de leerplichtambtenaar. Die had er iets in staan

van: 'het meisje heeft het erover, en dat was dus voor het kalifaat werd uitgeroepen, zou ik maar niet moeten gaan uitreizen?'. Raadsonderzoeken, wat ik net zei, wie ben je? Wat wil je? Wat doe je? Dus niet stom alleen een formuliertje invullen, wat we ook hebben maar echt ik wil jou begrijpen. Die voelde zich niet helemaal oké, voelde zich geïsoleerd. En die raadsonderzoeker had, het schoolverzuim is maar een kort onderzoek eigenlijk, dus ik denk dat ze hem heeft uitgebreid naar een beschermingsonderzoek, contact gezocht met het buurhuis, met de hulpverlening en toen kon ze daar terecht. Ze voelde zich daar weer geaccepteerd en begrepen. Het meisje zei zelf: 'het geeft me een veilig gevoel dat ik in de gaten gehouden word'. Ik heb zelf nooit gehoord dat ze door de AIVD gevolgd werd, maar laat ze het gevoel maar krijgen. Dus zij zei: 'ik blijf maar hier'. Ik heb er nog eentje, en als je zegt ik heb er genoeg, dat was ook in de beginnendagen, dat meisje ging zich steeds orthodoxer kleden, met handschoenen en van alles. Met een hoofddoek, ik denk niet dat ze de school binnen kwamen met een niqaab. Maar de leraar zei wel: 'zoals jij gekleed bent, ik zie je niet dus absent'. Er was een casusoverleg radicalisering, en ik zeg: 'laten we van die kromme stok maar een rechte slag slaan. Meldt dit maar via schoolverzuim, dan kan de Raad binnenkomen'. Dat meisje zei: 'ik wil meer orthodoxie. En die meiden, we zien er wel hetzelfde uit, maar we zijn niet een groep. Dus ook vanuit de raadsonderzoeker contact met de school: 'reageer niet zo angstig, maak contact met ze'. Nou hoorde ik een jaar later dat ze het pad misschien toch verder gaat af wandelen. Maar goed, dan ben je weer een jaar verder.

21:23 TV: Dat is dus toch wel die 'inclusiviteit' die heel vaak terugkomt, en de zingeving.

21:27 DL: Het is zingeving, inclusief. Ik heb ook, dat is dan een ander verhaal, dat meisje dat zat, ik denk niet vanwege radicalisering, binnen gesloten jeugdzorg of jeugddetentie, daar wil ik van af zijn. Dan hoor je die anekdote, het meisje waar het om ging die had een hoofddoek op en die ging met twee vriendinnen even de slaapkamer in. Bij jeugd is het geen cel, daar is het gewoon nog een slaapkamer, die op slot kunnen. En ze kwamen alle drie met een hoofddoek er weer uit. En dan dreigt het besmettingsgevaar. De zwaardere voorziening zit in Harderveld en daar zeiden ze ook van: 'hij liep echt met baard en djellaba te verkondigen. Dus je merkt van: 'ik weet van niets maar ik voel me er wel bij thuis' tot 'ik ben een zendeling en ik zal het iedereen vertellen'. Over die hele bandbreedte loopt het. En deze categorie kan echt niet iedereen aan en dan komen ze bij wijze van spreken bij Harderveld van horizon terecht, en de andere kant gewoon door het wijkteam.

22:44 TV: Ik zit even te kijken of ik hier, want dat is een beetje waar we het net over hadden, dat veel beleid in Nederland ook wel gericht is op repressie, op strafbaar stellen van bepaalde feiten. Maar je zou kunnen beargumenteren dat dat juist radicalisering in de hand werkt.

22:57 DL: Als het niet proportioneel is wel. Kijk, als iemand iets strafbaars doet en ronselt, dan overtreed je de wet. Dan heb je recht op je straf. Is het dan dat ze zeggen: 'jij bent een terrorist dus ik sluit je op met andere terroristen', dan kan iemand nog gewoon in de samenleving, naar school en werk hebben. Dat is meer werk hebben want dan praat je over de oudere categorie. Dan denk ik dat je het wel proportioneel moet doen. Ik heb ook wel het idee dat degene die daar werken dat willen. Dan hoor de signalen: 'we willen meer differentiëren, het humane beleid vasthouden'. Alleen als de politiek zegt: 'heb je dat label, dan ga je naar de TA-terroristenafdeling in Schie of in Vught'. Dan wordt er wel aan gewerkt om daar verder mee aan de slag te gaan, maar dan is de politiek eigenlijk te dominant in het werk van de professionals. Geef die nou wat ruimte om te werken aan wat volgens de wetenschap effectiever is. Ik heb weleens een collega gehad die had onderzoek gedaan naar een kind en die is toen bij pa in Vught op bezoek geweest. Ze is er vaker dan een keer geweest en ze zegt: 'hij wordt harder'. En bij anderen hoorde je: 'ik ben zwaarder getraumatiseerd in de TA dan in de periode daarvoor. Het Nederlandse strafstelsel staat juist erom bekend dat je nog steeds humaan om gaat met de persoon, maar dat betekent niet dat je *soft* moet zijn op wat hij gedaan heeft, nee natuurlijk niet. In de pedagogiek maak je altijd onderscheid tussen de persoon en zijn gedrag. Als je dan zegt: 'die minderjarige is een terrorist'. Nee, het is een minderjarige, een puber, adolescent die de wetten overtreedt, terroristische handelingen pleegt. Maar wees voorzichtig om dat label te geven, want dan is dat zijn identiteit. 'Nou dan hoeft toch niemand me meer, dan zal ik me er ook maar naar gedragen.' Ze hebben weleens gezegd, ook bij straffen: 'baat het niet, schaadt het niet'. Dat klopt niet, je moet echt proportioneel straffen. Anders voelt hij zich zo onrechtvaardig behandeld door de samenleving, dan keert hij zich juist af van de samenleving. Terwijl die binding met deze samenleving ertoe moet leiden dat je denkt: 'hier moeten we zuinig op zijn'. Terwijl de diehard islamiet zou zeggen: 'de koran staat bovenaan, dus Allah heeft gelijk en Mohammed, en niet de democratie'. Dan ben je gevaarlijk want dan zeg je: 'mijn interpretatie is de enige ware'. Dan is het niet meer Allah of Mohammed, dan ben jij het die dat leest en verklaart. Daar moet je mensen bewust van maken. Zij willen je doen geloven dat er een waarheid is, eenduidig, niet multi-interpretabel. En dat jij de enige bent die die enige waarheid bezit en dat je bij mij moet komen om die waarheid te vernemen. Dan zit je wel in het linke gebied. Terwijl het verhaal daarvoor, met overtuigingen en daardoor gedreven zijn, *be my guest*. Dat is geen probleem.

26:53 TV: Nee, tot op zekere hoogte zijn die gedachten natuurlijk, nou die gedachten zijn sowieso vrij, zolang je er niet naar gaat handelen.

26:59 DL: Ja, en er zijn ook wel die het geweld dan gaan rechtvaardigen. De omwentelingen in de samenleving, die zijn er gekomen door radicale mensen, die tegen de stroom ingingen. Er zijn ook die geweld rechtvaardigen. Ik had een training en we zijn op tijd gestopt want anders dan was het ook afgelopen. De Palestijnen die hebben het zwaar. Maar als de een na de ander, dat is wat langer

geleden, zich opblaast in de bus en dat er zoveel man dood zijn. Dat er mannen zijn met de taak om restjes vlees op te rapen. En dat hij zei van: ‘maar welke andere middelen hebben ze?’. Dan ben je dus al op het randje van het rechtvaardigen van geweld door individuele personen. Hij kwam uit Marokko, dus hij identificeerde zich er wat gemakkelijker mee. En er zat ook een collega met een Turkse achtergrond, dat ze eigenlijk nog wel met een zekere tevredenheid terugdachten aan het Ottomaanse rijk. Wat dat hoor je vaak: ‘de kruisvaarders’, maar dat is duizend jaar geleden. En die kruisvaarders dachten: ‘we moeten Jeruzalem bevrijden van de Ottomaanse overheersing’. Of nou de koloniaal Amerika is, of de koloniaal komt uit Turkije, want dat was dan de basis van het Ottomaanse rijk, wat is het verschil? Maar zij vonden eigenlijk het Ottomaanse rijk wel oké. Alleen ze waren zo stom geweest om bij Spanje op te rukken en om te ver op te rukken in Oostenrijk-Hongarije wat het in die tijd was. Over *framing* gesproken, wie is de bevrijder en wie is de onderdrukker? Ik vond dat hun verhaal op het randje liep. Hoe staat het met de situatie in het Midden-Oosten? Daar gebeuren dingen rondom Israël waar ik echt niet blij mee ben, maar de Verenigde Naties heeft een resolutie aangenomen in 1948 dat er twee staten zouden komen. De volkeren rondom Israël zeiden: ‘ga even aan de kant, dan druk ik ze even de zee in’. Dat is alleen niet gelukt. Dit is de situatie zoals die is, het is veel complexer. Maar als je op die toer zit, dan moet je het helemaal niet complex maken natuurlijk. Dan zijn de moslims altijd het slachtoffer. En Bosnië-Herzegovina, de moslims woonden waar de NAVO uiteindelijk met een bombardement, weliswaar wat te laat maar toch nog, ontzet heeft. Nou ja, omdat jij in internationale betrekkingen zit, dat is natuurlijk ook dat gedoe want dan wordt Rusland weer boos, want jullie interveniëren in een land dat binnen mijn invloedssfeer ligt, bemoei je er niet mee. Bovendien, zijn de Serven die gaan jullie nu de aanval openen, terwijl die zijn oosters-orthodox en wij zijn ook oosters-orthodox. En bovendien, in de tweede wereldoorlog waren de Bosniërs op de hand van Duitsland. Je hoorde in die tijd: ‘de Slag op het Merelveld’, dat is volgens mij tussen het Ottomaanse rijk en het Habsburgse rijk. Dus dan halen ze een slag van duizend jaar geleden aan om... Maar dat heb je van alle tijden en plaatsen.

30:58 TV: Dit valt wel allemaal buiten de *scope* van dit onderzoek, maar het is allemaal *framing* natuurlijk, allemaal beeldvorming.

31:06 DL: Het past wel, dat deel, bij je studie – meer nog dat dit in feite. Want in die keten oorzaak-gevolg zit je natuurlijk wel, het heeft niet met je scriptie te maken, maar als Bush een beetje wankel ervoor staat, en met 9/11 en ze hebben chemische wapens in Irak, ‘ik ga daar de bevolking redden’ en hij dendert dat land binnen, gooit de machthebbers weg en er ontstaat een ongelofelijk vacuüm. Dat is de kiem van deze oorlog geweest. Amerika heeft eerst de Taliban gesteund, toen de Russen in Afghanistan waren binnengevallen. En de Russen waren weg en nu moeten ze de Taliban weer aanvallen omdat Al-Qaeda zich daar verstoppt heeft en dan worden ze beschoten met de wapens die

ze daarvoor hebben geleverd. Iran, '79 de revolutie, dat ze de ambassade maandenlang gegijzeld hebben. Dus gingen ze Irak steunen. Dus toen ze Irak binnenvielen, werden ze ook weer met de wapens die ze daarvoor in de oorlog tegen Iran hadden geleverd.

32:25 TV: De positie van de Amerikaanse overheid is daar heel, heel discutabel.

32:30 DL: Ze zijn op de lijn van de vijanden van vijanden zijn mijn vrienden. Maar omdat dat steeds veranderd, zijn ze zo pragmatisch als ik weet niet wat. En geen langere termijn blik. Nou moet ik zeggen dat ik het ook niet eenvoudig vind want toen ze in Libië smeekten: 'doe een *no-fly zone*' zoals je bij de Koerden hebt gedaan. En bij de Koerden heeft dat rust en veiligheid gebracht, maar toen ze het bij Libië deden, werkte het voor geen meter. Want al die fracties bleven tegen elkaar strijden. Toen zeiden de Syriërs: 'help ons' tegen Assad 'doe ook een *no-fly*'. Dan gaan we het kunstje nog een keer herhalen, daar heb ik geen zin in. Wat terecht bleek, want daar vlogen ze allemaal elkaar in de haren. Als je tegen de ene wat deed, werd de ander weer sterker.

33:32 TV: Maar nu je handen ervan af trekken is eigenlijk ook geen optie, daar is het eigenlijk al te laat voor.

33:44 DL: Dan ga ik nog verder terug, toen in Oost-Duitsland hebben ze ik geloof elke week dat ze daar in Leipzig of in Dresden, of alle twee, toen had het Oost-Duitse regime de mitrailleur erover kunnen jagen. Dat hebben ze niet gedaan, want Gorbatsjov die zei: 'laat maar'. Toen hebben ze dat in China ook geprobeerd bij het plein van de hemelse vrede, maar daar zijn ze met de tanks overheen gereden. Dus dat kun je zeggen van: 'oké, toen stonden ze in Oekraïne op dat Maidan-plein, Timmer stond daar en baalde. Dus ik zeg: 'wat doen jullie daar? Want je steunt ze, terwijl je ze niet echt steunt'. Dus soms denk ik dat je door je te snel vanuit het buitenland bij een partij aan te sluiten, verstoort je het machtsevenwicht. Maar jij kunt nooit voor 40 jaar dat machtsevenwicht blijvend op die lijn zetten. Als iemand zich sterk voelt, trekt hij een te grote broek aan. Dat is natuurlijk steeds zo in de geschiedenis. 'We zijn bang voor domino-effecten in Zuidoost-Azië, dus we gaan Zuid-Vietnam helpen. Maar moet ik mijn hele leven lang daar gaan zitten, in die corrupte bende? Ik heb er geen zin in.' Ik denk dat ze te snel, als politici van de wereldmacht, het machtsevenwicht verstoren. Maar het feit dat ze toch maar met een vliegtuigje die Jezidi's uit dat gebergte hebben gered, daar ben ik toch eigenlijk niet op tegen.

35:25 TV: Nee, niemand lijkt me.

35:29 DL: Maar goed, het zijn dus wel in die laag van: 'ik voel me betrokken bij de slachtoffers van dat geweld'. Dat is ook een voedingsbodem voor radicalisering. Dat *counter-narrative*, dat is wel

van belang. Het is associatief altijd, dus wat dat betreft moet je weer vreselijk selectief zijn als je de band beluisterd, maar er is een collega van het departement van justitie die is op een gegeven moment geschorst, want hij twitterde dat Al-Qaeda of IS, daar wil ik even vanaf zijn, is een zionistisch-Amerikaans complot. Die verhalen gingen allemaal rond. Omdat Israël onder druk komt te staan, dan moeten we daar een oorlog beginnen, met de agentprovocateur zoals dat toen in de Koude Oorlog heette, dan staan wij weer even buiten het strijdgewoel. Terwijl wij hier zeggen: ‘waar slaat dat nou weer op?’.

36:38 TV: Ik weet nooit zo goed wat ik met zulke complottheorieën aan moet.

36:46 DL: Dat werd afgedaan als onzin, maar er zijn natuurlijk complotten die achteraf bleken te kloppen. Dus er is ook wel weer ergens een zaadje. Die verhalen in Midden-Amerika, dat Amerika denk: ‘ik wil dat gedoe niet in mijn achtertuin’. Het is wel dat Amerika zich met Chili heeft bemoeid, dat Allende weggestuurd is. En mijn zoon heeft geschiedenis gestudeerd en hij zei dat de Sjah van Perzië, die ze in ’79 weggestuurd hebben door de revolutie, die is daarvoor door Amerika in het zadel geholpen. En met de families in Saudi-Arabië, daar heeft een familie gewoon de macht en daar zijn ze tot op de huidige dag ook nog kwaad want die zijn ook geholpen door westerse troepen om in het zadel te blijven. Terwijl Saudi-Arabië, dat is Mekka, dat is de heilige plaats. Dus in jouw *framing*, je vindt altijd wel – is het niet honderd, dan wel duizend jaar geleden, een verhaal waarmee je kunt rechtvaardigen. De Rote Armee Fraktion die zeiden ook dat iemand de macht had, dat was de keizer, die had leningen en op die manier controleerde hij de zaak. Dat kan je nog bij de multinationals vinden, dat kan je met Amerika vinden. Maar evenzo met China, die de Zuid-Chinese zee... Rusland voelt zich gekrenkt. En jij bent maar de lul, zou ik haast zeggen, als je daar toevallig bent terwijl ze boven jouw hoofd aan het schieten zijn. *War by proxy* zeggen ze dan in het Midden-Oosten, met Iran, Amerika en Hezbollah die vechten daar die strijd uit. Terwijl je moet zeggen: ‘ik woon echt in vrede naast mijn burens hoor’. En als je precies binnen de lijntjes liep en niet erbuiten, dan liet Assad je ook met rust. Dat zijn dus wel voedingsbodems voor radicalisering want ze leveren tekst voor het narratief.

38:58 TV: Extremisme en radicalisering bestaan natuurlijk in heel veel vormen. Mijn onderzoek gaat over islamitische radicalisering in het algemeen omdat dat nu een, een *hot topic* is misschien niet het juiste woord, maar het is nu actueel. Maar de RFA zeker, maar ook de IRA, er zijn heel veel extremistische groeperingen. Er gaan nu zelfs stemmen op dat rechtsextremisme aan macht wint.

39:35 DL: Dat is ook polarisatie. ‘Help wij worden bedreigd door de islam.’ Dan klontert rechts bij elkaar en dan is het in alle media dat de moslim het heeft gedaan. Dat versterkt ook de identiteit, terwijl daarvoor was het gewoon: ‘ik ben wel van de islam, maar ik hoef niet elke keer naar de

moskee en een biertje op zijn tijd kan ook geen kwaad'. Maar dan denk je ineens: 'ik word aangesproken op mijn identiteit'. Door de gemeenschappelijke vijand word je naar elkaar toegedreven.

40:10 TV: Eigenlijk is het dan de gematigdheid aan beide kanten die meer kennis vereist.

40:18 DL: Ik heb ook weleens gehoord dat dit de polen zijn, die tetteren dat het een lieve lust is. Maar het middengebied, dat moet versterkt worden. Een vrouw die op Facebook zegt: '*not my Islam*', die stem mag meer gehoord worden. 'Ik wil in alle vrede mijn geloof belijden, geef mij daar ruimte voor, dan ben ik tevreden. Dan ga ik niet gewapenderhand mijn wil aan anderen op moet leggen.' Vroeger was christelijk Nederland in de meerderheid, dan was het ook: 'het staat in de bijbel, er is zondagsrust. Dus het zwembad gaat niet open en de winkel blijft dicht.' Als dat de minderheid is, dan word je er je bewuster van, 'wil ik zelf wel zo behandeld worden?'. Dat daardoor een grotere bewustwording tot stand is gekomen, om meer rekening te houden met de minderheid. Dit is dan de christelijke kant, maar je hebt ook meerderheidscolleges in Amsterdam en Rotterdam gehad van de PvdA. Dan was het ook: 'wij zijn de meerderheid, zo gebeurd het'. De arrogantie van de macht. Terwijl je ook kunt denken: 'hoe zou de burger graag willen leven? In vrede en veiligheid'. Gun iemand gewoon die moskee, alleen niet te hard vanaf de minaretten roepen. 'Maar die kerkklok?'. Ja, maar wij waren hier al duizend jaar hoor, kom op, ik heb ook nog een beetje oude rechten. Dan doe je het met woorden, dan begin je een beetje te ouwehoeren. Ik denk dat het middengebied sterker moet worden. Jij kunt er niet veel mee, maar dat is de Nederlandse professor Lijphart, die is daarna naar Amerika gegaan en beroemd geworden, die heeft de verzuilingstheorie opgesteld, *pillarisation*. Zijn stelling was dat als de scheidslijnen samenvallen, dan scheurt het. 'Maar hoe kan dat nou?' In Nederland had je ook de PvdA en daarvoor de SDAP en die hadden hun eigen kranten. De socialistische zuil, en de protestanten, met de Trouw en de NCRV en de ARP. Die zuil was er natuurlijk eerder dus die partij heette van naamval nog anders. Hoe kan het nou dat Nederland niet uit elkaar gevallen is. Want Troelstra die dacht dat hier de revolutie ook kon beginnen, maar dat is hem niet gelukt op het Malieveld. Zijn verklaring was dat omdat de elite met elkaar overlegde. 'Als wij nou gelijke subsidiering krijgen voor bijzonder onderwijs, dan krijgen jullie algemeen kiesrecht.' Zo heeft de elite met elkaar overlegd, en zo zijn er ook stromingen die zeggen 'harstikke goed dat er een NIDA is, en een DENK, want dan kunnen ze hun frustratie kunnen ze kanaliseren op een democratische wijze en zijn ze niet buitengesloten. Maar je moet wel zorgen dat de elite met elkaar blijft praten. Als je DENK verketterd en plaats van dat je zegt: 'ik ben het absoluut niet eens met hun denkbeelden en ik vind dat...' Dan ga je op de denkbeelden reageren. Niet op de manier van Kuzu: 'doe het vliegtuigluik maar open en gooi me maar in zee' of dat soort twitterkreten. Daar schiet de samenleving niets mee op.

44:22 TV: Maar dat je op die manier de discussie aangaat, dat is natuurlijk goed.

44:26 DL: Dat rapport heb ik je ook gestuurd, van weerbare jongeren, weerbare professionals, als een leerling zegt: ‘yes!’ over 9/11 of ‘yes, bataclan! Wij winnen’. Dan moet je hem niet meteen schorsen, maar zeggen: ‘waar zijn we nou mee bezig? Stel dat het je zusje was, hoe zou je dan piepen?’ Dan moet je ongeloofelijk taai zijn, met meebuigen en weer terug. Wel zeggen: ‘daar zijn we niet van, maar wat zijn jouw gedachten dan?’. Een puber kan feilloos aanvoelen wat iemands zwakke plek is en dat gebruikt hij dan. Dat kan zijn van ‘homo’, terwijl hij alleen maar denkt: ‘dan heb ik een gevoelige plek en dan roep ik dat’. Maar was het iets anders ‘ik neuk je moeder’, dat is gewoon zoek een zwakke plek en dan krijg je een blauw oog. Dan moet de professional zeggen: ‘zitten jij, en nu jij’ om dat gesprek in goed banen te leiden. Maar daar moet je wel redelijk in thuis zijn, in gespreksvoering. Je hoeft niet eens alles van de inhoud te weten, maar je moet wel zeggen: ‘oké, complottheorieën, waar heb je die dan vandaan?’ Dat kost je een hele les maar dan kan je daarna beter je les dan wanneer je zegt: ‘ik schors je’. In micro, de klas, is eigenlijk hetzelfde op nationaal niveau. Je mag vrij voor je overtuiging uitkomen, geef de ruimte aan de ander, kwets niet de persoon maar spreek hem aan op zijn overtuiging en op zijn daden. Dat heb je in alle lagen wat dat betreft.

46:19 TV: Zijn daar eigenlijk cursussen voor, die professionals krijgen?

46:23 DL: Ja, ik weet de naam even niet maar via Google vind je dat wel, ik noem het even ‘weerbarstige idealen’. Het woord idealen weet ik zeker, maar het woord ervoor niet honderd procent. Huis van de Democratie doet wel dingen, dat hier in Den Haag zit. In Utrecht heb je een fort dat trainingen over democratie geeft. Op school hebben ze burgerschapslessen, maar dat zit maar bij 1 docent, dus die kan daar ook aandacht aan schenken. En je hebt, daar heb ik je een linkje van gestuurd, dat is JEP, een platform voor professionals voor polarisering. Aanstaaende donderdag wordt dat volgens mij gepresenteerd. En je hebt School & Veiligheid die dingen aanbiedt wat dat betreft. En het rapport van Naima Azough. Het Rijksopleidingsinstituut tegengaan Radicalisering, ik denk dat het daarvoor staat, ROR. De Jeugdhulpverlening, trainingen dat je begrip krijgt voor: ‘wat voor signalen heb je op dat gebied en hoe kan je daarmee omgaan?’. Alleen wij hoeven geen groepsgesprekken te houden, onze taak is individueel en binnen het systeem. Wij zijn geen sportclub wat dat betreft, of klas. Maar ze proberen dus wel trainingen en voorlichtingen voor aan te bieden. De angst snap ik wel, ik heb hier ook wel collega’s die zeggen: ‘ze zijn jong, ze krijgen vreselijk veel kinderen, die worden volwassen’. Elke volwassene krijgt stemrecht, dus hoe worden ze gesocialiseerd. Dan kan je op democratische wijze de democratie om zeep helpen. En die angst proef je wel. Ook dat er scheuringen vanuit het buitenland naar Nederland worden geïmporteerd. Die zeggen: ‘weg met de buitenlanders, want dat gedoe in Rotterdam met de Turken’. Daarvoor had je

natuurlijk ook al de lange arm van Erdogan. Ze hebben hier dan een culturele vereniging, maar het is gewoon een politieke of religieuze vereniging. Ik weet niet of je het boek van Maarten Zeegers hebt gelezen?

49:02 TV: Ik was een van hen? Ja.

49:04 DL: Die zegt ook dat ze het allemaal culturele verenigingen noemen... Maar goed, zolang ze binnen de democratische waarden lopen denk je: 'je doet maar'.

49:13 TV: Nou er gaan stemmen op om zulke organisaties aan banden te leggen, of om tenminste de geldstroom te stoppen.

49:21 DL: Het is natuurlijk zo dat Turkije en ook Saudi-Arabië, die subsidiëren dat en geven het materiaal. Het Arabisch lezen ze niet, dus die zorgen wel dat hun boodschap in het Engels of in het Nederlands. Dus daar gaat grote invloed vanuit. Ik kan me voorstellen dat ze zeggen: 'die buitenlandse geldstromen voor die doelen, laat maar even zitten'. Kijk, Nederlandse geldstromen gaan ook over de wereld voor de barmhartigheidswerk, alleen dat is inderdaad voor een ziekenhuisje en een school en voor landbouw.

49:52 TV: Dat er een wat minder politieke of religieuze agenda achter zit?

49:56 DL: Ja. Er is een organisatie waar ik de naam niet van weet, die is in Duitsland verboden maar in Nederland niet. Dat ze langs democratische weg de democratie om zeep proberen te helpen. Dat vraagt gewoon weerbaarheid. En dat je wel zegt: 'jij hebt dat gedachtengoed, maar iemand die uit hetzelfde Turkse dorp komt en nu hier woont, helemaal niet'. Je kunt mensen niet op een grote hoop vegen. En als er al dingen worden geroepen die discriminerend zijn, dat je een keer je schouders erover ophaalt of een tegenargument hebt. Word nou niet meteen slachtoffer want dat doodt ook alle discussie. Dat heeft ook met weerbaarheid te maken. Met de vrijheid van meningsuiting komt wel een verantwoordelijkheid om die niet te gebruiken om allerlei mensen te kwetsen. Niemand is voor de moord op Theo van Gogh, maar zijn uitdrukkingen... Ik vond het echt niets, Wilders precies hetzelfde. Ik heb een keer zijn programma gelezen, dat vind ik niet eens zo extreem. Maar zijn uitlatingen, dan ben je denk ik echt tweedracht aan het zaaien in de samenleving.

51:25 TV: Dat is een vorm van aandacht natuurlijk.

51:28 DL: Ja, want hij heeft geen leden, dus geen subsidie voor zijn vereniging. Hij moet het via Twitter doen. En hij krijgt beveiliging buiten, maar binnen niet. Hij kan nauwelijks zaaltjes afhuren

want hij gaat failliet, want hij heeft geen partijapparaat, dus hij moet altijd op straat gaan staan. Dan staan er tig beveiligers om hem heen en die krijgt hij betaald van de staat. Ik snap ook wel dat hij gedwongen wordt door zulk soort extreme dingen. Eerst riep hij allerlei extreme dingen over Europa, toen werd dat *mainstream* en nou gaat hij extreme dingen roepen over de islam. De VVD gaat dat ook roepen. Maar als hij concreet benoemt: 'ik ben tegen islamitisch extremisme', en daarvoor 'weg met de Marokkanen'. Nee, je kan wel zeggen: 'ik ben tegen criminele Marokkanen' want dan duid je het. Maar dan moet je het duiden; niet allemaal, nee alleen die. Want statistisch zijn ze oververtegenwoordigd, daar moeten we wat aan doen. Dan ben je gewoon op de feiten bezig. Om de feiten taboe te verklaren daar zit ook niemand op te wachten.

52:42 TV: Maar dan heb je het over een discussie over de oorzaken, dat lijkt me veel beter. Waarom zijn ze statistisch oververtegenwoordigd? Dan ga je op de inhoud, dan ga je de diepte in.

52:55 DL: Als je de verklaring niet kunt vinden, maar je hebt wel iets gevonden waardoor het beter wordt, dan neem je die invalshoek. Je kan wel een beetje pendelen tussen probleem en oplossing. Maar inderdaad, als je allemaal dingen gaat doen zonder dat je een diagnose hebt gesteld. Ik zeg dat pendelen heen en weer, de huisarts zegt ook: 'neem maar dat, en als het over twee weken niet over is, kom je maar terug'. Dan weet hij ook: 'oké dat heeft niet geholpen, dan moet ik door gaan zoeken'. Van mij mag je wel een beetje pendelen tussen probleem en oplossing.

53:26 TV: Ik zat nog even te kijken, een van de laatste dingen is dit die ik hier op mijn lijstje heb staan. Dat is naar aanleiding van het televisiefragment bij Nieuwsuur. De roep was daar om meer inspanning van de Nederlandse staat om mensen uit oorlogsgebieden terug te halen, ondanks potentiële risico's. Volgens mij was het Marion van San die daarover zei dat je beter inderdaad zelf kunt terughalen omdat dit expertise om te deradicaliseren die is er. En kan je ze nog in de gaten houden. Maar waar bestaat dat dan precies uit, dat dat deradicaliseringsproces? Hoe zou je dat vorm kunnen geven?

54:16 DL: Ik noem het bij minderjarigen niet eens deradicaliseren, want ik zeg altijd: 'dat kind is opgevoed in omstandigheden A, dus gedraagt zich naar omstandigheden A'. Als het kind hier terugkomt, dan moet hij niet in omstandigheden A verkeren maar in omstandigheden B. Dus het is het herstel van het normale leven, roep ik wel. Je zit niet meer in oorlogsgeweld, je wordt met liefde en zorg behandeld. Daarbinnen kan je dan kijken of het kind trauma's opgelopen heeft. Dan kan je daarvoor gaan zorgen. Heeft het kind gevaarlijke ideeën, dan moet je daar aandacht aan besteden. Maar de basis is gewoon samenleven. Ik heb het weleens vergeleken met een kind met gescheiden ouders. Dan weet hij ook: 'bij pa is het zo, en bij ma is het zo'. Dan is dat gewoon zo. Ik heb weleens over situaties gehoord, ik zit dan wat verder van de praktijk af, maar van: 'het is helemaal mis met

pa'. Dan werd er een belevingsonderzoek gedaan bij het kind. Die wil dan gewoon bij ma, want die woont bij ma. Door omstandigheden, ik weet niet meer wat, komt hij pa terecht. Toen ging het 180 graden de andere kant op. Dus een kwetsbaar kind weet ook van wie het afhankelijk is, dus richt ik mij daarnaar. Alleen je moet wel een setting hebben die wederom stevig genoeg is om gedrag, wat beïnvloed kan zijn door te situatie daar, om daar mee om te gaan. Dan praat ik dus helemaal niet over deradicalisering. Ben je 25 bij wijze van spreken, dan kan je zeggen: 'ik heb dat gedachtengoed geïnternaliseerd en ik sta daar nog steeds achter'. Dan kan je hem wijzen op de consequenties, dan kan de theoloog met diegene in gesprek gaan: 'waar baseer je dat eigenlijk op?', 'Ik moet leven zoals de voorvaders deden'. Ik geloof dat dat zeker honderd jaar, misschien wel driehonderd jaar is, de eerste generaties. 'Salaf' dat zijn de eerste generaties salafieten. Dan weet hij niet eens wat dat precies betekent en hoe dat eruitziet. Dan is het ook onderwijs op religieus gebied. De basis voor die kinderen is het leven van normaal eten, drinken, naar bed, je knuffeltje, je grenzen en aandacht. Dat is eerstegraads, daarbovenop komt dan de extra zorg voor trauma's. Als zo een kind terugkomt: 'kan hij bij zijn ouders blijven? Kan hij binnen een netwerkpleeggezin, opa en oma, oom en tante? Kan hij naar bestandspleeggezin? Kan hij in een gezinshuis, een residentiele voorziening? Gesloten jeugdzorg? Binnen dat alles is de basis weer dat klimaat en de extra *support*. Dus dat ene meisje waar ik het over had dat drie maanden gesloten gezeten heeft, dat was een *setting* bij haar in de buurt. Ze hebben natuurlijk wel verstand van de structuur en de binding herstellen. Ze kan zich niet onttrekken aan de opvoeding want dan houdt de muur haar tegen. Maar ze hebben geen verstand hoe dat nou precies zit met geloof en al die dingen. Dat krijg ik dan te horen, dan bel ik naar een contact bij de NCTV: 'hebben jullie een geestelijk verzorger binnen de kaartenbak zitten die ze daarbij kunnen ondersteunen?'. Die hebben ze wel. Ik heb niet eens de namen gehoord, maar de naam doorgegeven van die instelling, dan sluiten ze het maar kort met elkaar. Het heeft ook met zingeving te maken. Dat hoorde ik toevallig bij een agendaoverleg, toen ging het over de volwassenen. Toen ging het over: 'moeilijk, die scheiding tussen kerk en staat'. Dan denk ik dat het ook over geestelijke zorg gaat, en over de zin van het leven. Als het is: 'al het negatieve halen we weg, dan heb je een leeg gat in je ziel'. Iedereen kan dat weer vullen. Stijn Sieckelinck, waar ik het net over had, die heeft een boek geschreven en hij noemt het re-radicalisering. Want radicaal is niet verkeerd. Iemand die veganist is, of iemand die voor de vrouwenemancipatie strijdt, of iemand voor de slavernij, *be my guest*, dat moet. Het is ergens voor of ik ga ervoor. Maar als het een leegte is, wie vult dat dan? Je moet niet bang zijn voor zingeving en overtuiging om daar het gesprek over aan te gaan. Als je er zelf niet veel verstand van hebt, dan haal je toch een ander erbij? 'Wil jij eens praten met diegene?'.

59:58 TV: In de literatuur komt dat wel terug als *disengagement*. Ik zit even naar een vertaling te zoeken...

1:00:05 DL: Dat is denk ik, of ik heb het vertaald als: je bent geëngageerd bij die club, met je netwerk en je vrienden. Dan moet je als het ware een nieuw netwerk opbouwen. Een vergelijking met een jongere die uit een gesloten jeugdzorg komt, of jeugddetentie, dat hij allemaal criminele activiteiten heeft ontplooid. Je bent weer helemaal oké, je gaat weer terug en je zegt: 'hoi vriend, hoi vriend' en hij wordt meteen weer meegenomen in het oude verhaal. Maar als hij nou andere vrienden heeft gekregen, buddy's waar hij op terug kan vallen als hij het moeilijk heeft. Dan kan hij zeggen: 'nee, ik ga niet meer met jou in zee', maar dan is hij eenzaam. Nee, dan heeft hij die andere vriend nog, of die buddy. Geen leegte. Ze zeggen weleens deradicaliseren zit hier, maar je kunt niet in iemands schedel. Maar je kunt wel zeggen: 'die vrienden waar je mee omgaat en die je gedrag beïnvloeden, je moet op pad naar andere vrienden. Die niet zeggen dat stelen goed is en moorden nog beter.

1:01:13 TV: In het Aarhus model is er ook een soort mentor-buddy systeem, die is er ook in de vorm van een sparringpartner voor discussie en dergelijke.

1:01:27 DL: Dus er zitten wel overeenkomsten wat dat betreft. Dan blijf je ook iemand als mens behandelen, in plaats van wat ik net zei: 'je bent een terrorist, dat is je identiteit'. Ik heb ook vanuit het onderzoek van die drie landen, dat niemand kon zeggen: 'door dit deradicaliseringsprogramma ben ik ervan losgekomen'. Het was meer: 'toen dacht ik eraan wat mijn vader zei, of eigenlijk klopt dat toch niet'. Als je twijfel kunt zaaien in het nu, zodat ze zich er straks weer aan vast kunnen klampen om weer terug te komen. 'Het zijn allemaal vreselijke mensen' en dan komen ze in de TA en worden ze menselijk bejegend door een PIW'er. 'Hoe kan het nou dat ik als mens wordt behandeld, terwijl ik eigenlijk in dat kalifaat nauwelijks als mens werd behandeld. Ja, als ik precies deed wat zij vonden, maar zelfstandig denken werd me onmogelijk gemaakt. Hier mag dat weer wel'. Dan klopt het niet meer, cognitieve dissonantie. Je kan in dit geval de dissonanties creëren als het ware. Het is niet zo zwart-wit, dat klopt niet meer.

1:03:07 TV: Ik denk dat wij, tenminste we hebben alles behandeld wat ik hier had opgeschreven.

1:03:16 DL: Met de literatuur kan je het hele verhaal wel vinden, en als je met trefwoorden weer verder zoekt in Google.

1:03:20 TV: Ja, ik heb sowieso alle links die u doorgestuurd had, doorgenomen. Veel uitgehaald ook, het onderzoek *families & formers*, Bertjan Doosje. Ik wil het model van Colin Mellis, waar we het net over hadden, er nog in verwerken, dat lijkt me ook erg interessant.

1:03:46 DL: Ik vond dat het meest... Je hebt dan van Moghaddam die *staircase*, dat is wel van hoe ver is hij, maar het is geen lineair proces. Iemand kan in vier weken daar zitten, en iemand kan zijn

hele leven hier zitten. Het helpt wel om erover te praten, maar je kunt het niet op de werkelijkheid zetten. Terwijl het model van Colin Mellis, vind ik dichter aansluiten bij de werkelijkheid. Wat zijn bij deze persoon waar hij naar toe getrokken wordt, wat is de voedingsbodem. Dan is het een vereenvoudigd model, maar dat past beter op de werkelijkheid dan het trappen-model. Dat is goed om het gesprek erover te hebben, maar niet om in de praktijk te invullen vind ik.

1:04:40 TV: Ik zal deze opname in ieder geval nu stoppen.

